

LEADERi lisaväärtuse hindamine

Suunised

Mai 2024

*This document contains the translation of the guidelines ‘**Assessing the added value of LEADER**’ of July 2024. The translation is intended to make the guidelines more helpful and accessible to different stakeholders. The translated document has not been subject to a layout and editorial check, and so the European Evaluation Helpdesk for the CAP makes no claims, promises, or guarantees about the accuracy, completeness, or adequacy of the translation and expressly disclaims liability for any errors or omissions in the translated content. The final reference text is the English version of the guidelines document, available at [this link](#).*

For any use outside of its original intent, or any modifications made to the content of the guidelines, prior written permission must be obtained from the European Evaluation Helpdesk for the CAP. Commercial use of this material is strictly prohibited. Please contact: evaluation@eucapnetwork.eu for any questions in this respect.

Autoriõiguse märged

© Euroopa Liit, 2024

Taasesitamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale.

Soovitav viide:

EUROOPA KOMISJON – põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat – üksus A.3 (2024): Suunised. LEADERi lisaväärtuse hindamine.

Vastutuse välistamine:

Käesolevas dokumendis esitatud teave ja arvamused on üksnes autori(te) omad ega pruugi kajastada komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei taga selles dokumendis esitatud andmete täpsust. Samuti ei vastuta komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik selles dokumendis sisalduva teabe kasutamise eest.

Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) hindamise Euroopa kasutajatoe ülesanne on toetada ELi ja liikmesriikide tasandi seire- ja hindamistegevust. Kasutajatugi tegutseb Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi üksuse A.3 (poliitika tulemuslikkuse üksus) juhendamisel. ÜPP hindamise Euroopa kasutajatugi toetab kõiki hindamise sidusrühmi, eelkõige põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraati, riikide ametiasutusi, korraldusasutusi ja hindajaid, asjakohaste meetodikate ja abivahendite väljatöötamise ja levitamise, heade tavade kogumise ja vahetamise, suutlikkuse suurendamise ning hindamisega seotud teemadel võrgustiku liikmetega suhtlemise kaudu.

Lisateave ÜPP hindamise Euroopa kasutajatoe tegevuse kohta on kättesaadav internetis Europa serveri kaudu aadressil <https://eu-cap-network.ec.europa.eu/support/evaluation>.

Sisukord

Sissejuhatus	1
I osa Kontekst.....	4
1 Ülevaade LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonist	5
II osa LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonile ja selle komponentidele mõõdetava sisu andmine.....	10
2 Kuidas anda LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonile mõõdetav sisu?.....	11
3 Millistest kaalutlustest tuleks LEADERi lisaväärtuse hindamise raamistiku väljatöötamisel lähtuda?	19
III osa Soovituslik hindamisraamistik.....	23
4 LEADERi lisaväärtuse hindamiseks võimaliku hindamisraamistiku väljatöötamine	24
5 Soovitusliku hindamisraamistiku põhikomponendid	26
6 Kätesaadavatest andmetest/teabeallikatest ülevaate saamine	37
IV osa Tulemuste tõlgendamine.....	40
7 Kuidas tõlgendada LEADERi lisaväärtuse hindamise tulemusi?	41
Esitatud eraldi dokumentides:	
1. lisa LEADERi lisaväärtuse näitajate kirjeldused	
2. lisa Näide kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaasi kohta	
3. lisa LEADERi lisaväärtuse mõõtmist hõlbustavad ja takistavad tegurid	
4. lisa Näide LEADERi põhimõtete ja LEADERi lisaväärtuse komponentide seostamise kohta	
5. lisa Üksikasjalik hindamisraamistik (koos täiendavate näitajatega)	
6. lisa Näited soovitatud hindamisraamistiku kasutamise kohta	
7. lisa Töömääratlused ja sõnastik	
8. lisa Viited	

Tabelid

Tabel 1. LEADERi lisaväärtuse komponendi „parem sotsiaalne kapital“ elementide loetelu koos kirjeldustega ja näidetega nende analüüsimise kohta	12
Tabel 2. LEADERi lisaväärtuse komponendi „parem juhtimine“ elementide loetelu koos kirjeldustega ja näidetega nende analüüsimise kohta	14
Tabel 3. LEADERi lisaväärtuse komponendi „paremad tulemused ja suurem mõju“ elementide loetelu koos kirjeldustega ja näidetega nende analüüsimise kohta	17
Tabel 4. Parema sotsiaalse kapitali hindamise raamistiku näide	27
Tabel 5. Parema juhtimise hindamise raamistiku näide	30
Tabel 6. Paremate tulemuste ja suurema mõju hindamise raamistiku näide	33
Tabel 7. Struktuuriliste muutuste hindamise raamistiku näide	37
Tabel 8. Kaalutlused võrgustikega seotud tulemuste tõlgendamisel	41
Tabel 9. Kaalutlused kohaliku tasandi juhtimisega seotud tulemuste tõlgendamisel	44
Tabel 10. Kaalutlused võimendava mõjuga seotud tulemuste tõlgendamisel	47
Tabel 11. Kaalutlused LEADERi kaudu kohaliku tegevusrühma piirkonnas struktuuriliste muutuste esilekutsumise suutlikkusega seotud tulemuste tõlgendamisel	49

Joonised

Joonis 1. LEADERi lisaväärtus	8
Joonis 2. Struktuuriliste muutuste saavutamine kohaliku tegevusrühma piirkonnas... ..	9
Joonis 3. Hindamisraamistiku üldine ülesehitus	24

Lühendite selgitused

ÜPP	ühine põllumajanduspoliitika
KJKA	kogukonna juhitud kohalik areng
ÜPP SK	ÜPP strateegiakava
DG AGRI	põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat
SHA	seireks ja hindamiseks vajalikud andmed

EAFRD	Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (European Agricultural Fund for Rural Development)
EIP TR	Euroopa innovatsioonipartnerluse tööühm
ELARD	Euroopa LEADER ühendus maaelu arenguks (European Leader Association for Rural Development)
ENRD	Euroopa maaelu arengu võrgustik (European Network for Rural Development)
ERF	Euroopa Regionaalarengu Fond
ESF	Euroopa Sotsiaalfond
EL	Euroopa Liit
ET	edutegur(id)
KTR	kohalik tegevusrühm
KAS	kohaliku arengu strateegia
LEADER	seosed maamajandust arendavate tegevuste vahel (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale)
KA	korraldusasutus
RV	riiklik ÜPP võrgustik
VM	võrgustiku mitmekesisus
OECD	Majandusliku koostöö ja Arengu Organisatsioon (Organisation of Economic Co-Operation and Development)
MA	makseasutus
LLTI	LEADERi lähenemisviisi tulemuslikkuse indeks
TSHR	tulemuslikkuse, seire- ja hindamisraamistik (tulemusraamistik)
MAP	maaelu arengu programm
SVA	sotsiaalvõrgustike analüüs
TTR	temaatiline tööühm

Tänuavaldus

Käesolevad suunised töötasid välja hindamiseksperdid Costas Apostolopoulos, Julia Marosek, Marili Parissaki, Elena Pisani, Kim Pollermann, Sari Rannanpää, Annette Aagaard Thuesen, Paola Torcia, Carlotta Valli ja Neringa Viršilienė, kellele oli abiks hindamise kasutajatoe poolt suuniste koostamiseks loodud temaatilise töörühma liikmete väärtuslik panus. Temaatilisse töörühma ja sidusrühmade nõukogusse kuulus kokku üle 90 liikme, sealhulgas hindajad, teadlased ning korraldusasutuste, riiklike ÜPP võrgustike, ELARDi, kohalike tegevusrühmade ning põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi esindajad.

Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi esindajad aitasid tagada suuniste vastavust ELi poliitikaraamistikule.

Temaatilise töörühma tegevust koordineeris Valdis Kudiņšis juhtimisel ÜPP hindamise Euroopa kasutajatugi.

Brigit Zomer ja Margherita Sforza toetasid suuniste väljatöötamist ning tagasid lõplike suuniste kvaliteedi ja visuaalse välimuse.

Sissejuhatus

LEADERi¹ / kogukonna juhitud kohaliku arengu lähenemisviisi on Euroopa Liidus (EL) rakendatud üle 30 aasta. Selle kohaldamisala ja vahendid on mitme programmiperioodi vältel laienenud. Vastavalt uuringule, milles hinnati LEADERi lähenemisviisi rakendamist ELis programmitöö perioodil 2014–2020², on see lähenemisviis kohalikule arengule osutunud kohaliku tasandi maaelu arengu suunamisel tulemuslikuks, edendades majandusarengut, tugevdades sotsiaalsed struktuuri ja suutlikkust ning parandades kohaliku tasandi valitsemist. Ka on see lähenemisviis hästi kooskõlas teiste poliitikavaldkondadega. Seda tunnustatakse ka ÜPP strateegiakavade määruses³ ning sellest tulenevalt on LEADER aastatel 2023–2027 koostööd hõlmavate sekkumiste raames endiselt kohustuslik ja sellele tuleb eraldada vähemalt 5 % Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) kogutoetusest ÜPP strateegiakavale.

LEADERi hindamise kogemusi on küll palju, kuid selle lähenemisviisi lisaväärtuse käsitlemisel on alati esinenud probleeme. Sellele juhiti tähelepanu Euroopa Kontrollikoja eriaruandes LEADERi kohta,⁴ milles jõuti järeldusele, et LEADER edendab kohalikku tegevust, kuid LEADERist saadava täiendava kasu kohta on veel vähe tõendeid. Samuti toodi aruandes välja, et ÜPP näitajad ei toeta LEADERi lähenemisviisi kulude ja kasutegurite sisulist hindamist. Programmitöö perioodil 2023–2027 kogutakse kohalike tegevusrühmade ja nende tegevuse kohta rohkem näitajaid⁵.

Käesolevate suuniste **eesmärk** on esitada ÜPP strateegiakavade 2023–2027 kontekstis LEADERi lisaväärtuse hindamise taust ja põhjendused ning tuua seejärel hindamisraamistiku kujul näide selle kohta, kuidas seda praktikas teha. Hindamisraamistik põhineb eeldusel, et LEADERi lähenemisviis võib anda lisaväärtust, st tuua kasu (ent mitte tingimata rahalises mõttes), mis kaalub üles selle meetodi rakendamisega kaasnevad lisakulud, ning et see lisaväärtus koosneb kolmest peamisest komponendist, milleks on parem sotsiaalne kapital, parem juhtimine ning kohaliku arengu strateegiate raames ellu viidavate projektide paremad tulemused ja

¹ [Määruse \(EL\) 2021/2115](#) artiklis 3 sätestatud määratluse kohaselt tähendab LEADER kogukonna juhitud kohaliku arengut [määruse \(EL\) 2021/1060](#) artikli 31 tähenduses. Seetõttu kasutatakse käesoleva dokumendi ülejäänud osas lihtsalt sõna LEADER.

² CCRI, OIR, ADE (2021). [Hindamist toetav uuring LEADERi mõju kohta tasakaalustatud territoriaalsele arengule](#).

³ [Määruse \(EL\) 2021/2115 põhjendus 93](#).

⁴ Euroopa Kontrollikoda (2022). LEADER ja kogukonna juhitud kohaliku arengu vahendid edendasid kohalikku tegevust, kuid nendest saadava täiendava kasu kohta on vähe tõendeid. *Eriaruanne nr 10, 2022*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. <https://data.europa.eu/doi/10.2865/097605>

⁵ [Komisjoni rakendusmääruse \(EL\) 2022/1475](#) artikkel 14 ja VII lisa.

suurem mõju. Esimest korda kirjeldati seda LEADERi lisaväärtuse kontseptsiooni Euroopa maaelu arengu võrgustiku (ENRD) varasemates suunistes (2017) ⁶.

Käesolevate suuniste **sihtrühmaks** on peamiselt ÜPP korraldusasutused ja ÜPP strateegiakavade hindajad, eelkõige need, kes tegelevad konkreetset LEADERi rakendamise jälgimisega ja LEADERi lisaväärtuse hindamisega. Siinsete juhiste alusel peaks neil olema võimalik töötada välja sobiv LEADERi lisaväärtuse hindamise raamistik, valida üksikasjalike näitajate suurest kogumist välja asjakohased näitajad, luua vajalikud andmebaasid ja muud teabekogumisvahendid ning tõlgendada seire ja hindamiste tulemusi. Suunised peaksid olema huvipakkuvad ja kasulikud ka teistele sidusrühmadele – eelkõige kohalikele tegevusrühmadele – andmete kogumisel, rakendamise jälgimisel ja LEADERi lisaväärtuse hindamisel kohalikul tasandil, samuti neile, kes toetavad kohalikke tegevusrühmi või on nendega muul viisil seotud.

Kuigi need suunised ei ole siduvad, **põhinevad need kehtival ELi õigusaktidel**, eelkõige rakendusmäärusel ⁷, kus LEADERi lisaväärtus on välja toodud ühe teemana, mida liikmesriigid peavad hindama. Seetõttu pakutakse suunistes liikmesriikidele välja valikuvõimalused LEADERi lisaväärtuse hindamiseks, mida saab kohandada vastavalt liikmesriigi konkreetsele kontekstile, hindamisvajadustele ning ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale ja rakendamisele.

Suunised koosnevad neljast osast:

I osas esitatakse kontekst ja antakse lühiülevaade LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonist.

II osas keskendutakse sellele, et anda LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonile mõõdetav sisu, mida kasutatakse hindamisraamistiku väljatöötamise alusena. Selles esitatakse kaalutlused, mida tuleks hindamisraamistiku väljatöötamisel silmas pidada.

III osas esitatakse LEADERi lisaväärtuse mõõtmiseks kasutatava hindamisraamistiku näide. Hindamisraamistiku näide on välja töötatud LEADERi lisaväärtuse iga komponendi ja selle elementide kohta ning sisaldab hindamisküsimusi, asjakohaseid edutegureid ning nendega seotud väljund-, tulemus- ja mõjunäitajaid. Samuti sisaldab see soovitusliku hindamisraamistiku näidetega seotud andmeallikaid.

⁶ Maaelu arengu hindamise Euroopa kasutajatugi (2017). [Suunised: LEADERi / kogukonna juhitud kohaliku arengu hindamine.](#)

⁷ [Määruse \(EL\) 2022/1475](#) artikli 2 punkt d.

IV osas antakse ülevaade sellest, mida tuleks silmas pidada LEADERi lisaväärtuse näitajate ja nendega seotud edutegurite abil saadud tõendite tõlgendamisel, et vastata hindamisküsimustele.

Suuniste **kaheksa lisa** sisaldavad praktilisi abivahendid, mida saab kasutada LEADERi lisaväärtuse analüüsimiseks, näiteks:

- kõigi väljapakutud hindamisraamistikus sisalduvate näitajate üksikasjalikud kirjeldused (1. lisa);
- näited kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaasi kohta (2. lisa);
- LEADERi lisaväärtuse mõõtmist hõlbustavad ja takistavad tegurid (3. lisa) ning näited LEADERi põhimõtete ja LEADERi lisaväärtuse komponentide seostamise kohta (4. lisa);
- üksikasjalik hindamisraamistik, mis sisaldab täiendavaid näitajaid LEADERi lisaväärtuse iga elemendi kohta (5. lisa);
- näited selle kohta, kuidas käesolevates suunistes väljapakutud hindamisraamistikku saab praktikas kohaldada (6. lisa);
- töömääratlused (7. lisa) ja viited käesolevas dokumendis kasutatud teabeallikatele (8. lisa).

I osa

Kontekst

1 Ülevaade LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonist

Käesoleva peatüki eesmärk on kirjeldada LEADERi lisaväärtuse kontseptsiooni põhikomponente ning lisaväärtuse loomist võimaldavaid protsesse, nagu need programmitöö perioodil 2014–2020 määratleti. Sellega luuakse alus sellele kontseptsioonile mõõdetava sisu andmiseks perioodi 2023–2027 kontekstis, mida kirjeldatakse 2. peatükis.

Programmitöö perioodi 2023–2027 puhul on LEADERi lisaväärtusele osutatud ELi määrustes, eelkõige rakendusmääruses (EL) 2022/1475, kus LEADERi lisaväärtus on välja toodud ühena ÜPP strateegiakava teemadest, mida tuleb asjakohasel juhul hinnata. Samas määruses lähtutakse seireks ja hindamiseks vajalike andmete puhul LEADERi lisaväärtuse kolmest komponendist (parem sotsiaalne kapital, parem juhtimine ning paremad tulemused ja suurem mõju)⁸. Liikmesriikidelt oodatakse ka, et nad esitaksid ÜPP strateegiakavas kirjelduse selle kohta, milline on LEADERi lähenemisviisi rakendamisest eeldatavasti saadav lisaväärtus ja kuidas selle põhimõtteid kohaldatakse⁹.

LEADERi lisaväärtuse töömääratlus tuleneb hindamise kasutajatoe temaatilise tööühema poolt 2017. aastal tehtud tööst ja see ei ole siduv kontseptsioon. See lisaväärtus on määratletud **kasuna, mida saadakse LEADERi meetodi nõuetekohasest rakendamisest, võrreldes kasuga, mida oleks saadud ilma seda meetodit rakendamata**. LEADERi meetod seisneb selle meetodi järgmise seitsme põhimõtte kombineeritud rakendamises: 1) alt-üles-lähenemisviis; 2) piirkonnapõhine lähenemisviis; 3) kohalik partnerlus (nt kohalik tegevusrühm); 4) integreeritud ja mitut valdkonda hõlmav strateegia; 5) uuenduslikkus; 6) võrgustike loomine; 7) territoriaalne koostöö¹⁰. Need põhimõtted on omavahel tihedalt seotud. On raske ette kujutada, et üheainsa põhimõtte (nt mitut valdkonda hõlmav strateegia) potentsiaal saaks realiseeruda juhul, kui teised põhimõtted jäetakse kõrvale.

Perioodi 2014–2020 töömääratluse kohaselt on LEADERi lisaväärtus LEADERi lahutamatu osa ja tuleneb kolme komponendi – parem sotsiaalne kapital, parem juhtimine ning paremad tulemused ja suurem mõju – kombinatsioonist.

⁸ Näiteks andmed juhtimise kohta, sotsiaalse kapitaliga seotud andmed (võrgustike loomine, ühiselt ellu viidavad projektid jne) ja tulemustega seotud andmed (projektide eesmärgid ja panus tulemusnäitajatesse).

⁹ [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) 2021/2289](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2289&from=doctrines).

¹⁰ Neid seitset põhimõtet kirjeldatakse üksikasjalikumalt EU CAP Network, (2023), LEADER explained, https://eu-cap-network.ec.europa.eu/networking/leader/leader-explained_en. Viimati vaadatud 7. augustil 2023.

Parem sotsiaalne kapital on mitmetahuline kontseptsioon, mis hõlmab ühiskonnakorralduse omadusi, näiteks võrgustikke, norme ja ühiskondlikku usaldust, mis hõlbustavad vastastikust kasu toovat koordineerimist ja koostööd. Parema sotsiaalse kapitali elementide hulka kuuluvad ühised mõtteviisid ja töökspidamised, vastastikune toetus ja usaldus, paremad teadmised, jagatud oskused ja suutlikkus ning väljakujunenud võrgustikud.

Parem juhtimine hõlmab nii kohalikku kui ka mitmetasandilist juhtimist. Mitmetasandiline juhtimine hõlmab horisontaalset ja vertikaalset vastasmõju nende valitsemissektori ja valitsusväliste sidusrühmade (LEADERi sidusrühmad) vahel, kes on kaasatud LEADERi rakendamisse ELi, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Parema juhtimise elementideks on sidusrühmade kaasamine otsuste tegemisse ning avaliku ja erasektori vahendite haldamise suutlikkus. Samuti kuuluvad nende elementide hulka koostöö kohalikul tasandil, näiteks kohalike tegevusrühmade siseselt ning kohalike tegevusrühmade ja kohaliku kogukonna vahel, ning (vertikaalne) koostöö mitmetasandilise juhtimise eri tasandite vahel, näiteks korraldusasutuse/makseasutuse, kohalike tegevusrühmade ja riikliku ÜPP võrgustiku vahel.

Programmi/strateegia **paremad tulemused ja suurem mõju** tänu LEADERi meetodi rakendamisele kohalike vajaduste täitmiseks ja ELi/riiklike/piirkondlike ÜPP eesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks. See tähendab, et LEADERi lähenemisviisi kohaselt ellu viidavad projektid erinevad liigi ja kvaliteedi poolest nendest, mida viiakse ellu või võidakse ellu viia muude programmide/sekkumiste raames. See võib väljenduda suuremas võimendavas mõjus, kestlikumates või uuenduslikumates projektides ja uutes projektiarendajates, aga ka suuremas sünergias projektide vahel.

Lisaks LEADERi lisaväärtuse kontseptsiooni kolmele komponendile saab eristada ka kolme soodustavat protsessi, mis võimaldavad luua LEADERi meetodi rakendamise kaudu lisaväärtust.

Need kolm omavahel seotud soodustavat protsessi, mis loovad LEADERi lisaväärtust ja mis on kujutatud joonisel 1, on järgmised:

1. **Kohaliku arengu strateegia rakendamine**, st realiseerimine projektide ning nende tulemuste ja mõju näol.

Näiteks strateegia rakendamisega LEADERi alt-üles-põhimõtte kohaselt eeldab osalejate ühist tegutsemist, mis suurendab usaldust; see omakorda aitab edendada sotsiaalset kapitali. Veel üks näide on strateegia väljatöötamisel ja rakendamisel kohaldatav partnerluse põhimõte, mis hõlmab kohalike osalejate

osalemist otsuste tegemisel; see omakorda aitab parandada kohaliku tasandi valitsemist. Tänu LEADERi meetodi piirkonnapõhisele lähenemisviisile annab strateegia rakendamine näiteks ka selliseid tulemusi nagu uued töökohad, uued ettevõtted, teenused jne, mis vastavad kohalikele vajadustele.

2. **ÜPP strateegiakava ja kohalike tegevusrühmade rakendusmehhanism**, st ELi määruste sätteid, eeskirjad, menetlused ja halduskord, mis tagavad, et kohaliku arengu strateegia eesmärgid muutuvad kohapeal konkreetseteks meetmeteks.

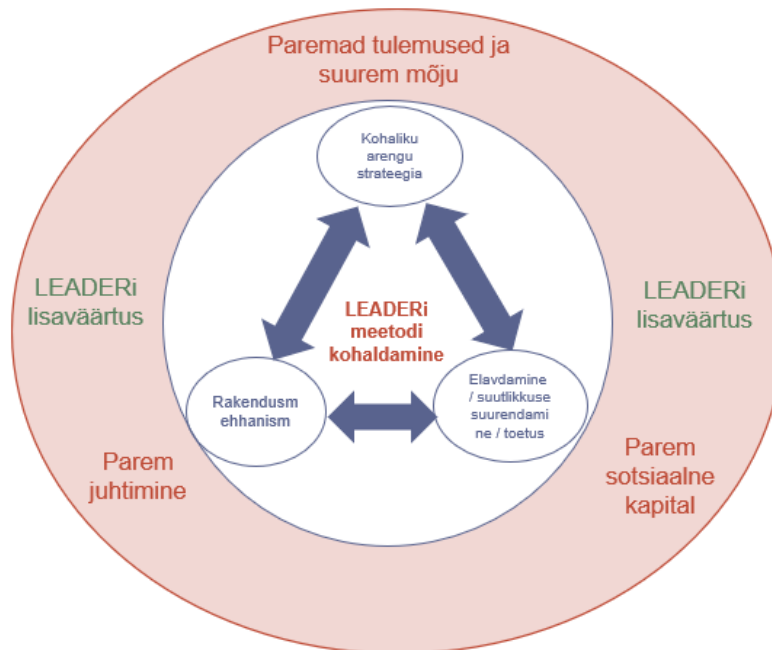
Näiteks LEADERi mitut valdkonda hõlmava või territoriaalse koostöö põhimõtete kaudu soodustavad rakendusmehhanismis sisalduvad valikukriteeriumid uuenduslike projektide tekkimist (paremad tulemused). Veel üks näide on asjaomaste osalejate kaasamine partnerlusse, mis aitab parandada kohaliku tasandi valitsemist.

3. **Elavdamine/suutlikkuse suurendamise toetamine**, mis hõlmab ühelt poolt kohaliku tegevusrühma elavdamissuutlikkust (st rühma tegevust, mis ei ole otseselt projektiga seotud ning mille eesmärk on suurendada kohalike elanike teadlikkust, valmisolekut, koostööd ja võrgustike loomise suutlikkust, et aidata kaasa oma piirkonna arendamisele); teiselt poolt aga korraldusasutuse poolt (otse või riikliku ÜPP võrgustiku kaudu) antavat toetust, mille eesmärk on julgustada toetusesaajaid LEADERis osalema ja võimaldada neil seda teha, või toetust, mille eesmärk on suurendada kohalike tegevusrühmade suutlikkust rakendada kohalikku strateegiat kooskõlas LEADERi meetodiga.

Näiteks võivad kohalikud tegevusrühmad viia ellu elavdamistegevust, mis keskendub sellele, et suurendada uute projektiarendajate võimekust taotleda LEADERi raames rahastamist, ja millel on seega paremaid tulemusi soodustav võimendav mõju. Veel üks näide on elavdamistegevus, mis hõlbustab sidusrühmade vahelist teabevahetust ja tugevdab kohalikku identiteeti, aidates seega parandada sotsiaalset kapitali.

Joonis 1. LEADERi lisaväärtus

Allikas: maaelu arengu hindamise kasutajatugi (2017), kohandatud.

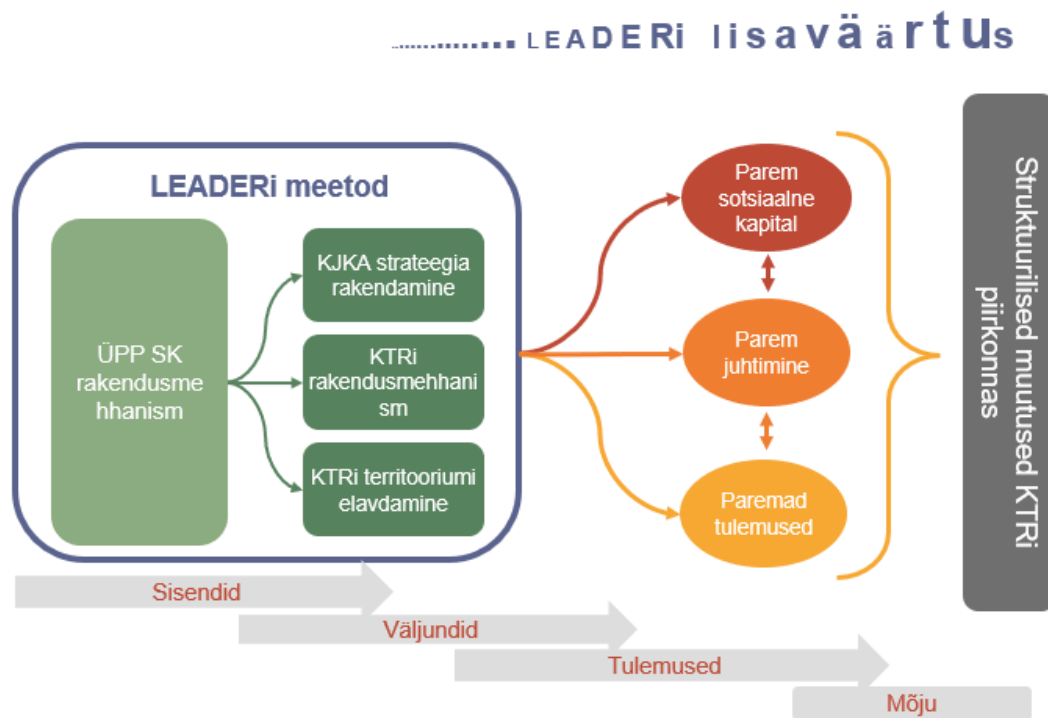
Rohkem näiteid LEADERi meetodi põhimõtete ja joonisel 1 esitatud soodustavate protsesside kaudu loodud LEADERi lisaväärtuse vaheliste seoste kohta on toodud 4. lisas.

Selleks et teha kindlaks kohalike tegevusrühmade ja muude LEADERi sidusrühmade konkreetsed tegevused, mis toetavad LEADERi lisaväärtuse loomist, võib olla kasulik visualiseerida LEADERi seitsme põhimõtte ja LEADERi lisaväärtuse komponentide vahelised seosed konkreetses liikmesriigis või kohalikus tegevusrühmas. Samuti võib see aidata hindajatel taastada sekkumisloogika ja töötada välja hindamisraamistikud LEADERi lisaväärtuse mõõtmiseks.

Kõik kolm omavahel seotud soodustavat protsessi, st kohaliku arengu strateegia rakendamine, rakendusmehhanism ja elavdamine / suutlikkuse suurendamise toetamine, loovad lisaväärtust parema sotsiaalse kapitali, parema juhtimise ning paremate tulemuste ja suurema mõju näol, mille kombinatsioon viib struktuuriliste muutusteni kohaliku tegevusrühma piirkonnas (vt joonis allpool).

Joonis 2. Struktuuriliste muutuste saavutamine kohaliku tegevusrühma piirkonnas

Allikas: maaelu arengu hindamise kasutajatugi (2017), kohandatud.

2017. aasta suuniste määratluse kohaselt loetakse struktuurilisteks muutusteks selliseid muutusi, mis vastavad elanikkonna konkreetsete osade ja kogu territooriumi vajadustele ning on tundlikud kohaliku arengu üldiste aspektide suhtes, näiteks seoses kliimamuutuste, loodusvarade tootlikkuse, keskkonnahoidlike tootmistavade, demograafia, rände ja sotsiaalse ühtekuuluvusega.

II osa

LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonile ja selle komponentidele mõõdetava sisu andmine

2 Kuidas anda LEADERi lisaväärtuse kontseptsioonile mõõdetav sisu?

Selle peatüki eesmärk on esitada perioodi 2023–2027 hindamiste jaoks LEADERi lisaväärtuse kolme komponendi töömääratlused ja kirjeldada nende komponentide eri elemente. Samuti käsitletakse nende kolme komponendi ühist panust struktuurilistesse muutustesse kohalike tegevusrühmade piirkondades. Lisaks tuuakse selles peatükis näiteid selle kohta, kuidas anda neile elementidele mõõdetav sisu, st kuidas neid praktikas analüüsida. Vt töömääratluste kohta ka 7. lisa.

Käesolevate suuniste valmimisele eelnesid ekspertidega peetud arutelud, milles analüüsiti varasemat LEADERi lisaväärtuse kontseptsiooni ja selle komponente ning tehti kindlaks nende mõõtmist hõlbustavad ja takistavad tegurid (nende kohta vt 3. lisa).

Selle töö tulemusena pakutakse käesolevates suunistes välja **LEADERi lisaväärtuse komponentide töömääratlused**, mis on aluseks aastatel 2023–2027 tehtavate hindamiste jaoks hindamisraamistiku väljatöötamisel. Samas koosneb iga lisaväärtuse komponent mitmest elemendist. Järgnevates tabelites pakutakse välja mitmesuguseid ideid LEADERi lisaväärtuse elementide analüüsimiseks, et **hindamise sidusrühmad saaksid hindamisraamistike kavandamisel valida need, mis on nende konteksti/hindamisvajaduste seisukohast kõige asjakohasemad**.

2.1. Parem sotsiaalne kapital (töömääratlus)

LEADERi lähenemisviisi raames tähendab **parem sotsiaalne kapital**¹¹ võrgustikke, vastastikust usaldust ning ühiseid mõtteviise ja tõekspidamisi, mis soodustavad kvaliteetset koostööd kohalike tegevusrühmade piirkondades ja nende vahel.

¹¹ Juhime tähelepanu sellele, et sotsiaalse kapitali kohta ei ole olemas ühte ja ainukest laialdaselt tunnustatud tõlgendust, kuna sisulistel ja ideoloogilistel põhjustel puudub mõistel „sotsiaalne kapital“ ilmselge ja vaieldamatu tähendus. Scrivens, K. ja C. Smith (2013), „Four Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement“, OECD Statistics Working Papers, nr 2013/06, OECD Publishing, Paris. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/four-interpretations-of-social-capital_5jzbcx010wmt-en.

Tabel 1. LEADERi lisaväärtuse komponendi „parem sotsiaalne kapital“ elementide loetelu koos kirjeldustega ja näidetega nende analüüsimise kohta

Elemendid	Kirjeldused	Analüüsimise näited
Struktuurielemendid		
Võrgustikud	<ul style="list-style-type: none"> • Üksteisest sõltuvate osalejate rühmad ja nendevahelised suhted. • Väljakujunenud võrgustikud ja koostöö LEADERi sidusrühmade vahel, sealhulgas piirkondade- ja riikidevahelised koostööprojektid. • Võrgustikusiseste ja -välise vastasmõjude kvaliteet, nt ärakuulamine, ühise arusaamani jõudmine, konfliktide lahendamine, kasulik teabevahetus, siduva sotsiaalse kapitali (st suhted ainult samasse kategooriasse kuuluvate osalejate vahel), sildava sotsiaalse kapitali (st suhted eri kategooriatesse kuuluvate osalejate vahel) ja kokkuviiuva sotsiaalse kapitali (st suhted eri hierarhiatasandite osalejate vahel) ning negatiivse sotsiaalse kapitali (st suhted, mis kahjustavad sotsiaalset konteksti, takistavad sotsiaalset kaasatust ning ühendamise asemel eraldavad võrgustiku liikmeid) tunnused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analüüsi kohaliku tegevusrühma liikmeskonna mitmekesisust. • Otsige tõendeid kohaliku tegevusrühma võrgustike sisemiste ja välise vastasmõjude kohta ning hinnake nende kvaliteeti. • Otsige tõendeid kohaliku tegevusrühma piirkonnas asuvate kohaliku kogukonna liikmete vaheliste suhete/sotsiaalsete vastasmõjude paranemise kohta kohaliku identiteedi ja/või ühiste huvide pinnal. • Tehke kindlaks ühisprojektid ja osalejate tüpoloogia/mitmekesisus. • Otsige tõendeid selle kohta, et pärast LEADERis osalemist on kohaliku kogukonna liikmed paremini suutelised ühiskondlikeks rühmadeks organiseeruma. • Otsige tõendeid selle kohta, et kohalikul tasandil toetatud uued võrgustikud on saanud kohaliku tegevusrühma võrgustikutööst kasu. • Analüüsi kohaliku tegevusrühma liikmete omavaheliste vastasmõju ning kohaliku tegevusrühma liikmete ja teiste eri otsustustasandite osalejate (muud riigisiseseid ja riikidevahelised kohalikud tegevusrühmad, äriorganisatsioonid) vastasmõju sagedust ja kvaliteeti (st kas tegemist on tõelise koostööga, mille tulemuseks on ühistegevus, või seisneb koostöö üksnes kohtumistes). • Otsige tõendeid projektarendajate paremate vastasmõjude kohta, nt teabevahetus, teadmiste vahetamine, oskuste ja heade tavade vahetamine, uued (ametlikud ja mitteametlikud) koostöövormid, mille tulemuseks on ühised meetmed/projektid. Paljudel juhtudel on LEADERi meetmetesse kaasamisest saadav kasu isegi suurem kui abi ise.
Suhetega seotud elemendid		
Vastastikune toetus ja usaldus	<ul style="list-style-type: none"> • Üldine usaldustase, st arusaam, et enamikku inimesi saab usaldada või – 	<ul style="list-style-type: none"> • Otsige tõendeid üldise usaldustaseme kohta kohaliku tegevusrühma piirkonnas.

	<p>vastupidi – inimestega suhtlemisel tuleb olla väga ettevaatlik.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kohaliku tegevusrühma tegevusest tulenev usaldus rühma vastu. 	<ul style="list-style-type: none"> Otsige tõendeid kohaliku kogukonna liikmete usalduse kohta kohaliku tegevusrühma vastu ja selle kohta, kuidas see on aja jooksul muutunud.
Kognitiivsed elemendid		
<p>Ühised mõtteviisid, väärtused ja tõekspidamised</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mõtteviisid selle kohta, kuidas asjad toimivad, nt ühtekuuluvustunne piirkonnas, solidaarsust väljendavad hoiakud, kaasavus, s.t ebasoodsas olukorras olevate rühmade, sealhulgas naiste ja noorte aktsepteerimine, sotsiaalsete probleemide tunnistamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Analüüsige tõekspidamisi ja ühiseid väärtusi, mis soodustavad kogukonna liikmete koostööd. Otsige tõendeid ühise sotsiaalse teadlikkuse kohta LEADERi projektides. Analüüsige võimusuhteid, mis hõlbustavad või takistavad ebasoodsas olukorras olevate rühmade, sealhulgas naiste ja noorte osalemist. Otsige solidaarsust väljendavaid hoiakuid. Analüüsige kohalike sotsiaalsete probleemide, nt võimusuhetega, soolise võrdõiguslikkusega, haavatavate rühmadega ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade aktsepteerimisega seotud probleemide tunnistamist.

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

2.2. Parem juhtimine (töömääratlused)

Juhtimine LEADERi lähenemisviisi tähenduses: kohalikud ja mitut tasandit hõlmavad protsessid ja mehhanismid, mis tagavad tulemuslikud ja läbipaistvad otsustusprotsessid ning LEADERi rakendamises osalejate vahelised suhted, soodustades ELi lähendamist kodanikele.

Kohaliku tasandi juhtimine LEADERi lähenemisviisi tähenduses: kohaliku tegevusrühma loodud, koordineeritud ja elavdatud protsessid ja mehhanismid, mille eesmärk on tagada osaluspõhine, läbipaistev ja kaasav otsustusprotsess ning kogukonna tugev kaasatus strateegia väljatöötamisse ja rakendamisse.

Mitmetasandiline juhtimine LEADERi lähenemisviisi tähenduses: korraldusasutuse/makseasutuse, asjaomaste kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning kohalike tegevusrühmade koostöös loodud protsessid ja mehhanismid, mis põhinevad ELi tasandi standarditel ning mille eesmärk on suurendada kohalike tegevusrühmade mõjuvõimu, tugevdada nende otsustus-, juhtimis- ja vastutavussuutlikkust ning edendada reageerimisvõimelisi, uuenduslikke ja vajadustega kohandatud kohaliku arengu strateegiaid.

Tabel 2. LEADERi lisaväärtuse komponendi „parem juhtimine“ elementide loetelu koos kirjeldustega ja näidetega nende analüüsimise kohta

Elementid	Kirjeldused	Analüüsimise näited
Kohaliku tasandi juhtimine	<ul style="list-style-type: none"> • Ühelt poolt kohaliku tegevusrühma ning teiselt poolt toetusesaajate, kohalike osalejate ja teiste kohalike tegevusrühmade vaheliste suhete korraldamine kohaliku tegevusrühma tasandil. • Selliste tegevuste ja protsesside arendamine, mille kaudu avaliku sektori, majanduse ja kodanikuühiskonna sidusrühmad parandavad oma ühiseid oskusi, väljendavad oma huve, teostavad oma seaduslikke õigusi, täidavad oma kohustusi ja vahendavad oma erimeelsusi. • Kohaliku kogukonna ja LEADERi sidusrühmade kaasamine otsuste tegemisse, mida tõendab kohaliku tegevusrühma koosseis ja struktuur, mis hõlmab asjaomaseid otsustajaid ja otsuste tegemist mõjutada võivaid osalejaid. • Kohaliku kogukonna liikmete pühendumine ja kaasatus, mis tekitab kohaliku arengu jaoks vajalikku entusiasmi ja energiat. • Kohaliku tegevusrühma sisene ning võimalikele taotlejatele ja kohalikule kogukonnale suunatud teavitustegevus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analüüsi kaasavust, uurides kohaliku tegevusrühma otsustusorgani koosseisu ja liikmesust (sugude, sektorite, organisatsiooniliikide jne järgi) ning seda, kuidas see koosseis mõjutab otsustusprotsessi. • Hinnake kohaliku tegevusrühma suutlikkust vormistada koos kohalike osalejatega konkreetne juhtimiskord. • Otsige tõendeid kohaliku kogukonna liikmete parema elavdamise ja võimestamise kohta, mis võimaldab neil väljendada oma huve, teostada oma õigusi jne. • Otsige tõendeid kohaliku tegevusrühma, selle liikmete ja töötajate tehnilise ja haldussuutlikkuse/pädevuse paranemise kohta. • Analüüsi, kas kohalike tegevusrühmi peetakse piirkonnas oluliseks arengu edendajaks. • Otsige tõendeid kohaliku tegevusrühma protsesside kohta, mis hõlbustavad kohaliku tasandi juhtimist. • Analüüsi muude inimeste kui toetusesaajate mobiliseerimist ja kohalikes arenguprotsessides osalema julgustamist. • Otsige tõendeid selle kohta, et kohaliku arengu strateegia saavutus on kajastatud LEADERi sidusrühmade veebisaitidel ja tutvustatud sotsiaalmeedia kaudu. • Tehke kindlaks, kas kohalikel tegevusrühmadel on olemas üksikasjalik kommunikatsioonistrateegia oma tegevuse tutvustamiseks. • Otsige tõendeid kohaliku tegevusrühma, selle tegevuse ja kohaliku arengu strateegia alase teadlikkuse kohta kohalikus kogukonnas.

		<ul style="list-style-type: none"> Otsige tööendeid konfliktide lahendamise menetluste kohta kohalikus tegevusrühmas.
<p>Mitmetasandiline juhtimine LEADERi raames</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kohalike tegevusrühmade suutlikkus täita kriitilise tähtsusega ülesandeid ja toimida koos teiste institutsioonide/võrgustikega kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Hea tegevuse koordineerimine ja teabevahetus kohaliku tegevusrühma ning korraldusasutuse/makseasutuse ja riikliku ÜPP võrgustiku vahel. 	<ul style="list-style-type: none"> Analüüsi kohaliku tegevusrühma suutlikkust luua ja hallata sidemeid ja kahepoolset suhtlust korraldusasutuse/makseasutuse ning muude asjaomaste sidusrühmade ja võrgustikega. Hinnake korraldusasutuse/makseasutuse ja riikliku ÜPP võrgustiku oskusi ja suutlikkust hallata suhteid kohalike tegevusrühmadega. Analüüsi korraldusasutuse/riikliku ÜPP võrgustiku poolt kohalikele tegevusrühmadele nende otsustussuutlikkuse parandamiseks antud toetust. Analüüsi korraldusasutuse ja makseasutuse poolt kohalikele tegevusrühmadele võimaldatud toetust, mis on seotud lihtsustamismenetlustega ja muude võimalustega hõlbustada taotlejate juurdepääsu rahastamisele.

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

2.3. Paremad tulemused ja suurem mõju LEADERi raames (töömääratlus)

LEADERi raames saavutatud **paremad tulemused ja suurem mõju** on seotud sisemise potentsiaali realiseerimisega, territoriaalsete varade väärtustamisega ja kohaliku kogukonna liikmete/osalejate vaheliste sidemete tugevdamisega selleks, et saavutada olemasolevate vahenditega rohkem ning edendada uuenduslikke, kestlikke ja integreeritud kogukonnapõhiseid projekte, mis soodustavad püsivat mõju kohaliku tegevusrühma piirkonnas.

Lisaväärtus seisneb selles, et LEADERi meetodi kohaselt ellu viidud projektid ¹² annavad eeldatavasti paremaid tulemusi kui need, mida oleks ellu viidud muude programmide raames. Seetõttu toovad need paremad tulemused kohaliku

¹² Need võivad hõlmata katusprojekte, mis võivad teatavatel tingimustel olla LEADERi rakendamisel kasulik vahend. Sellised projektid võivad aidata lühendada taotlemisprotsessi väikeste toetusesaajate jaoks, vähendada paberimajandust ja võimaldada kaasata sihtrühmi, kelleni oleks muidu keeruline jõuda.

tegevusrühma piirkonnas kaasa pikemaajalise mõju ja aitavad kaasa kohalikule arengule.

Tabel 3. LEADERi lisaväärtuse komponendi „paremad tulemused ja suurem mõju“ elementide loetelu koos kirjeldustega ja näidetega nende analüüsimise kohta

Elemendid	Kirjeldused	Analüüsimise näited
Suurem võimendav mõju	<ul style="list-style-type: none"> • Panus kohaliku arengusse, mis tuleneb täiendavate rahaliste vahendite suunamisest kohaliku tegevusrühma piirkonda. • Kohaliku arengu strateegiate raames rahastamiseks töötatakse välja ja esitatakse rohkem projekte. • Kohaliku tegevusrühma lähedus piirkonnale julgustab rohkem inimesi (st toetusesaajaid, kes ilma LEADERita ei oleks taotlust esitanud) projekte esitama. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analüüsi kohalike tegevusrühmade, võrgustike ja kohaliku kogukonna liikmete/osalejate suutlikkust kasutada rahalisi vahendeid ning saada/mobiliseerida kohaliku arengu strateegia ja LEADERi raames lisavahendeid (nt ELi/riiklik/piirkondlik/erasektori rahastus uute projektide jaoks). • Otsige tõendeid selle kohta, et LEADERi projektid aktiveerivad vabatahtlikku tööd. • Otsige tõendeid uute projektiarendajate leidmise ja motiveerimise kohta. • Otsige tõendeid LEADERi projektidesse kaasatud ettevõtete/osalejate uute ja/või tavapärasest erinevate profiilide kohta.
Kohaliku tegevusrühma piirkonna vajadustega hästi kohandatud projektid	<ul style="list-style-type: none"> • Kohaliku tegevusrühma lähedus ja alt-üleslähemisi viis aitavad välja valida projekte, mis keskenduvad kohaliku tegevusrühma piirkonna kõige pakilisematele vajadustele. • Kohaliku tegevusrühma piirkonna probleemide lahendamiseks/vajaduste täitmiseks hõlmavad need projektid mitut valdkonda/sectorit. • Mõnel juhul võimaldavad ka projektide vahelised seosed keskenduda kohaliku tegevusrühma piirkonna vajadustele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Otsige tõendeid selle kohta, et projektiarendajate mitmekesisus võimaldab projektidel LEADERi meetodi kaudu täita kohalike vajadusi. • Otsige tõendeid projektide kohta, mis väärtustavad konkreetseid territoriaalseid varasid ja kohaliku identiteeti.
Uuenduslikumad projektid	<ul style="list-style-type: none"> • Projektid, millega luuakse kohaliku tegevusrühma piirkonnas uusi ideid, tooteid või protsesse, mis 	<ul style="list-style-type: none"> • Otsige tõendeid selliste LEADERi projektide olemasolu kohta, mis on kohalikul tasandil uuenduslikud.

	on kohalikus kontekstis uuenduslikud ¹³ .	
Kestlikud projektid	<ul style="list-style-type: none"> Projektid, mis annavad majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnakasu mõttes kestlikke tulemusi, või projektid, mis arenevad edasi teisteks projektideks või võrgustikeks. Kestlikkust mõjutavad ka teadmised kohalike tingimuste kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> Otsige tõendeid projektide kohta, mille tulemused on majanduslikust, sotsiaalsest või keskkonnaalasest seisukohast kestlikud. Otsige tõendeid projektide kohta, mis pärast LEADERi toetuse lõppemist on kaasatud teistesse ahelprojektidesse, võrgustikesse jne. Analüüsi, kuidas kohalikud teadmised aitavad kaasa kestlikumate projektide elluviimisele.
Projektid, millega edendatakse osalejate vahelisi sidemeid	<ul style="list-style-type: none"> Selliste sidemete näited on aruka küla strateegiatega seotud projektid, mitme partneriga projektid, integreeritud projektid, katusprojektid jms. Partnerlused, võrgustikud ja koostöö, mida ilma LEADERita ei oleks tekkinud. 	<ul style="list-style-type: none"> Otsige tõendeid LEADERi projektide kohta, mis aitasid luua sidemeid kõigi asjaomaste sidusrühmade vahel. Hinnake, kas ja kuidas LEADERi projektid tuginevad üksteisele/loovad sünergiat ja aitavad kaasa kohaliku arengu strateegia elluviimisele. Otsige tõendeid LEADERi projektide kohta, tänu millele on tekkinud koostöö võrgustike, partnerluste jms vormis, näiteks arukate külade kontekstis. Viimased tuginevad osaluspõhiste lähenemisviisidele ja uuenduslikkusele.

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

2.4. Struktuurilised muutused kohaliku tegevusrühma piirkonnas (töömääratlus)

Eespool kirjeldatud LEADERi lisaväärtuse elementide saavutamiseks kohaldatakse LEADERi meetodit kombinatsioonis kolme soodustava protsessiga, milleks on kohaliku arengu strateegia rakendamine, rakendusmehhanism ja elavdamine/suutlikkuse suurendamise toetamine kohaliku tegevusrühma ja/või korraldusasutuse ning riikliku ÜPP võrgustiku poolt. Nende kombinatsioonide tulemusena tekivad kohaliku tegevusrühma piirkonnas struktuurilised muutused.

Struktuurilised muutused kohaliku tegevusrühma piirkonnas tähendavad märkimisväärseid muutusi kohaliku piirkonna, sealhulgas selle majanduse, ühiskonna ja institutsioonide toimimises, mis tulenevad kohaliku arengu strateegiatega

¹³ Määruse (EL) 2022/1475 VII lisa punkti 2 alapunkti c kohaselt määratlevad liikmesriigid, piirkondlikud omavalitsused või kohalik tegevusrühm mõiste „kohalikul tasandil uuenduslik“.

rakendamisest LEADERi meetodi kohaldamise kaudu. Struktuurilised muutused, mille kohaliku tegevusrühma tegevus võib esile kutsuda, hõlmavad muu hulgas järgmist:

- sotsiaalsed struktuurid (nt rahvastikukao ärahoidmine või noorte hoidmine piirkonnas, sotsiaalse tõrjutuse vähendamine, kestlike töökohtade loomine);
- majandusstruktuurid (nt uute turgude leidmine, väärtusahelate tugevdamine piirkonnas või ka väljaspool seda, uut liiki majandustegevuse avamine);
- ruumilised struktuurid (nt hooletusse jäetud või kasutamata alade väärtustamine);
- mõtte- ja käitumismustrid (nt identiteeditunne, koostöövalmidus);
- valdkonnaülesed struktuurilised muutused, nt kogukonna suurem vastupanuvõime (mis hõlmab mitmesuguseid sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnaaspekte).

Selleks et hinnata struktuuriliste muutuste kontseptsiooni realiseerumist, võiks näiteks uurida, kas on tõendeid kohaliku arengu strateegiast tulenevate struktuuriliste muutuste kohta (eeldusel, et need loovad lisaväärtust parema sotsiaalse kapitali, parema juhtimise ning paremate tulemuste ja suurema mõju näol). Näiteks muutused, mis on seotud strateegia eri mõõtmetega, nagu teadmussiire, lühikesed tarneahelad, taastuvenergia, sealhulgas biopõhine energia, keskkonnasäästlikkus, kliima, töökohtade loomine, maaettevõtted, sealhulgas biomajanduses, arukad külad, juurdepääs teenustele ja taristule, sotsiaalne kaasatus, sooline võrdõiguslikkus.

3 Millistest kaalutlustest tuleks LEADERi lisaväärtuse hindamise raamistiku väljatöötamisel lähtuda?

Käesoleva peatüki eesmärk on esitada konkreetsed kaalutlused LEADERi lisaväärtuse iga komponendi kohta, mida tuleks arvesse võtta, et töötada välja selge hindamisraamistik, mis hõlmab hindamisküsimusi, edutegureid ja näitajaid, nagu kirjeldatakse järgmistes peatükkides.

LEADERi lisaväärtuse hindamisel tuleks püüda hõlmata kõik lisaväärtuse elemendid, et põhjendada LEADERi raames ELi rahaliste vahendite kasutamist võimalikult paljude tõenditega. Lisaks leiab Euroopa Komisjon, et LEADERi üks peamisi kasutegureid

seisneb ELi lähendamises kodanikele ¹⁴. Praktikas tähendab see, et LEADER aitab suurendada üldsuse teadlikkust maapiirkondades ellu viidavatest ELi kaasrahastatud algatustest ning et oma kaasava olemuse kaudu edendab LEADER kodanikuaktiivsust. Samuti võimaldab LEADER vahendada huvitatud elanikkonnale teavet selliste algatuste asjakohasuse kohta ja teataval määral suurendada usaldust ELi institutsioonide vastu.

LEADERi lisaväärtuse hindamise raamistiku väljatöötamise hõlbustamiseks on allpool esitatud konkreetsemad kaalutlused lisaväärtuse iga komponendi kohta.

Sotsiaalne kapital on mitmetahuline kontseptsioon ja selle hindamisel LEADERi lisaväärtuse osana tuleks arvesse võtta sotsiaalseid protsesse, suutlikkust ja suhteid kõigi asjaomaste sidusrühmade vahel (vt ka 2. peatükk töömääratluste ja sotsiaalse kapitali analüüsimise kohta). Näiteks võib sotsiaalse kapitali hindamisel kaaluda seda, mil määral LEADERi meetodi kohaldamine aitab:

- tugevdada asjaomaste sidusrühmade (nt kohalikud tegevusrühmad ja nende toetusesaajad) vastastikust toetust ja usaldust ning suurendada kõigi LEADERi sidusrühmade osalemist alt-üles-lähenemisviisi kavandamisel ja rakendamisel;
- tuua kaasa kõigi tasandite sidusrühmade avatud partnerluse, ühised normid ja väärtused ning lihtsustada tulemuslikku ja tõhusat teabevahetust;
- tagada LEADERi sidusrühmade võrgustike loomist ja koostööd, mis on vajalik LEADERi meetodi rakendamiseks ja selle eesmärkide saavutamiseks. See võimaldab täiustada jagatud teadmisi, oskusi ja teavet.

Nii kohaliku tasandi juhtimist kui ka mitmetasandilist juhtimist iseloomustavad sagedased ja kompleksed vastasmõjud erinevate valitsemissektoriga seotud ja valitsusväliste osalejate vahel, kes on kaasatud LEADERi meetodi rakendamisse (vt ka 2. peatükk töömääratluste ja juhtimise analüüsimise kohta). Mitmetasandilise juhtimise hindamisel LEADERi kontekstis tuleks arvesse võtta horisontaalset ja vertikaalset vastasmõju nende valitsemissektori ja valitsusväliste sidusrühmade vahel, kes on kaasatud LEADERi rakendamisse. Näiteks tuleks arvesse võtta järgmist:

- LEADERi vertikaalset juhtimist, mis hõlmab näiteks korraldusasutust, kohalikke tegevusrühmi ja riiklikke ÜPP võrgustikke ning mille eesmärk on edendada

¹⁴ Kooskõlas ühtekuuluvuspoliitika 5. eesmärgiga „kodanikele lähemal olev Euroopa, kus edendatakse igat liiki piirkondade kestlikku ja terviklikku arengut ning kohalikke algatusi“ (https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en). Territoriaalse ja kohaliku arengu strateegiatega käsiraamat täiendab seda ühtekuuluvuspoliitika eesmärki, toetades jätkusuutliku majanduskasvu saavutamist kõigis ELi piirkondades ja Euroopa lähendamist kodanikele.

kohalikku autonoomiat ja isevastutust ning hõlbustada avaliku ja erasektori laiemat osalemist võrdsete partneritena;

- LEADERi horisontaalset koordineerimist, mis hõlmab näiteks korraldusasutust ja makseasutust (eesmärgiga hõlbustada LEADERi sujuvat rakendamist), muude fondide korraldusasutusi (mitme rahastajaga LEADERi puhul) või kohalikke tegevusrühmi (eesmärgiga hõlbustada oskuste ja teadmiste edasiandmist ning edendada ühisprojekte meetmete abil, mida ei oleks võimalik rakendada eraldi tegutsedes ja/või mis annavad paremaid tulemusi kui eraldi tegutsedes);
- LEADERi raames kasutatavaid uuenduslikke (sotsiaalseid, avalikku ja erasektorit hõlmavaid, kohalikul, piirkondlikul või riiklikul tasandil rakendatavaid) juhtimistavasid (nt kaasavad avaliku ja erasektori töörühmad), mille eesmärk on lahendada keerukaid probleeme ja saavutada paremaid tulemusi.

Paremad tulemused ja suurem mõju tulenevad LEADERi meetodi kohaldamisest kohalike vajaduste täitmiseks ja ÜPP eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks (vt ka 2. peatükk töömääratluste ning paremate tulemuste ja suurema mõju analüüsimise kohta). Kohaliku arengu strateegiad töötatakse välja kohalike tegevusrühmade poolt kohaliku kogukonna osalusel (alt-üles-lähenemisviis) ja võimaldavad seega vajadustega paremini kohandatud sekkumisi. Kohalikele tegevusrühmadele antakse õigus otsustada selle üle, milliseid vahendeid, kus, kellele ja kuidas eraldatakse, et täita kohalike vajadusi ja saavutada asjaomaseid eesmärke. Seetõttu võiks paremate tulemuste ja suurema mõju hindamisel pidada silmas järgmist:

- panust ÜPP eesmärkide saavutamisse saab suurendada tõhusama ja integreerituma lähenemisviisiga maapiirkondade vajaduste käsitlemisele;
- seda, mil määral kohalike tegevusrühmade arutelud ja konsulteerimine kohaliku kogukonnaga ning LEADERi projektide valikukriteeriumid soodustavad paremate projektide elluviimist;
- tööhõive valdkonnas võivad alt-üles-lähenemisviisi õige rakendamise tulemuseks olla kestlikumad töökohad, kuna selle lähenemisviisi rakendamisel loodud töökohad vastavad paremini kohalikele vajadustele, pakuvad kohalikule kogukonnale paremaid sissetulekuvõimalusi ja aitavad peatada maapiirkondade rahvastikukadu;
- koostöö edendamine võib olla LEADERi tulemus, aga ka paremas sotsiaalses kapitalis ning kohalikus ja mitmetasandilises juhtimises avalduv mõju, mis omakorda võib viia pikaajalise mõjuni struktuuriliste muutuste näol, mida tuleks

arvesse võtta näiteks juhul, kui piirkonnas puudus varem koostöökultuur või see oli piiratud;

- uuenduslikkuse põhimõtte õige rakendamine võib aidata luua teadmisi, mis väljenduvad kohaliku kogukonna jaoks loodavates uuenduslikumates toodetes ja teenustes. Nende abil võib olla võimalik aidata kaasa sotsiaalsetele, digitaalsetele ja keskkonnaalastele muutustele kohaliku tegevusrühma piirkonnas.

Lisaks lisaväärtuse komponentidega seotud kaalutlustele tuleb hindamisraamistiku väljatöötamisel võtta arvesse ka mõningaid tehnilisi kaalutlusi, nagu:

- hindamisel käsitletav tasand – kohaliku tegevusrühma/kohalik tasand või ÜPP strateegiakava tasand, kuna sellest sõltub, kas näitajad tuleb ÜPP strateegiakava tasandil agregeerida, see omakorda määrab ära näitajate valiku;
- andmete kogumise vajalik sagedus ja agregeerimise tase (need võivad olla seotud aruandeperioodiga);
- andmeallikad, sealhulgas hindamisküsimustele vastuseid/teavet andvate sidusrühmade liigid ja nende võimekus/osalemissootlikkus. Näiteks küsitlustes või vestlustes osalev kohalik kogukond, asjaomase kohaliku tegevusrühma töötajad ja/või korraldusasutuse, makseasutuse või riikliku ÜPP võrgustiku töötajad;
- hindamiseks kasutatavad ressursid, võttes näiteks arvesse, et mõnel kohalikul tegevusrühmal on hindamiseks väga vähe inimressursse. Sellisel juhul oleks otstarbekas määrata kindlaks mõned hindamisraamistiku põhielemendid ja mõned „võimaluse korral kindlasti käsitletavat“ elemendid.

Viimane, kuid mitte vähem tähtis küsimus, mida tuleb LEADERi lisaväärtuse hindamise raamistiku kavandamisel arvesse võtta, on selle kasutajasõbralikkus või lihtsus. Lähtepunktiks peaks olema lihtne ja selge hindamisraamistik. Käesolevates suunistes allpool esitatud raamistik ei ole seetõttu kohustuslik, vaid selle eesmärk on tuua välja **lai valik elemente ja näitajaid**, et hindamise sidusrühmad saaksid teha nende seast valiku ning kohandada neid vastavalt oma sootlikkusele ja kontekstile. Samuti peab kohalikel tegevusrühmadel (täpsemalt nende juhtidel või vajalikku teavet koguvatel töötajatel) olema vajalik sootlikkus (aeg, teadmised jne).

III osa

Soovituslik hindamisraamistik

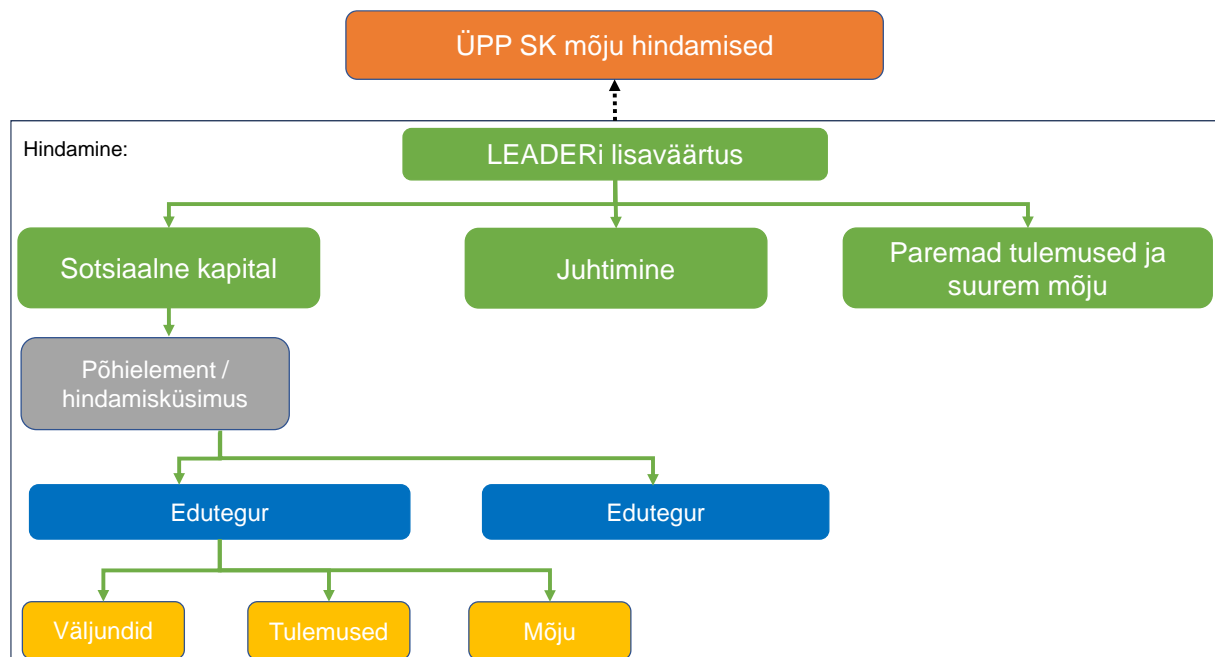
4 LEADERi lisaväärtuse hindamiseks võimaliku hindamisraamistiku väljatöötamine

Käesoleva peatüki eesmärk on kirjeldada soovitusliku hindamisraamistiku üldist struktuuri ja sisu. Seejärel esitatakse 5. peatükis üksikasjalik hindamisraamistik LEADERi lisaväärtuse iga komponendi jaoks.

Kuna LEADERi lisaväärtus on üks teemasid, mida liikmesriigid peavad vastavalt oma hindamisvajadustele ja ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale hindama, pakutakse selles peatükis välja üks võimalik selge hindamisraamistik, et aidata mõista LEADERi lähenemisviisi ja näidata selle lisaväärtust. Selline raamistik on väga oluline LEADERi lisaväärtuse kohta usaldusväärsete tõendite kogumiseks ja parandamist vajavate valdkondade kindlakstegemiseks. Soovitav on, et korraldusasutused töötaksid – võimaluse korral hindajatega konsulteerides – hindamisraamistiku välja juba programmi töö perioodi alguses, et oleks võimalik kavandada ja/või kohandada kohaliku tegevusrühma tasandi seire-/teabesüsteeme vajalike andmete ja teabe kogumiseks (vt kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaasi näidet 2. lisas).

Soovitusliku hindamisraamistiku üldine ülesehitus on esitatud joonisel 3 ning see võib olla hindamise juhtidele ja hindajatele abiks kohalikul ja riiklikul tasandil LEADERi lisaväärtuse hindamise kavandamisel ja läbiviimisel.

Joonis 3. Hindamisraamistiku üldine ülesehitus

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

Hindamisraamistiku väljatöötamisel võetakse aluseks **LEADERi lisaväärtuse kolm komponenti**: parem sotsiaalne kapital, parem juhtimine ning paremad tulemused ja suurem mõju. Kõiki neid komponente on analüüsitud nende **sisuks olevate põhielementide** kaupa, mis on seotud vastavate hindamisküsimustega.

Hindamisküsimused aitavad sõnastada seda, mida tuleb hinnata, täpsustada **hindamise põhielementi** ja suunata vastavate edutegurite sõnastamist.

Edutegurid on ÜPP strateegiakavade hindamise kontekstis uudne mõiste. Neid mõistetakse ka „hindamiskriteeriumidena“. Neid kasutatakse hindamisküsimuste/teemade teatavate aspektide täpsustamiseks ja hinnatava sekkumisega kaasneva oodatava muutuse väljendamiseks. Nad annavad teavet hindamisküsimustele vastamise viisi kohta, täpsustades seda, mida tuleb hinnata, ning sisaldades konkreetsete mõõdikute (väljund-, tulemus- ja mõjunäitajad) väljatöötamise ja kasutamise põhjendust. Nad on ka põhjusliku seose loomise aluseks ja võivad kujutada endast peamist komponenti, mille põhjal hindamistulemused struktureeritakse. Iga eduteguri valiku põhjendus on toodud välja 5. peatüki tabelites, milles on esitatud hindamisraamistik.

Iga eduteguri kohta esitatakse **väljund-, tulemus- ja mõjunäitajate** loetelu koos vastavate andmeallikatega. Näitajad on vahendiks, mille abil saab kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete andmete alusel mõõta eduteguriga seotud muutuse suunda ja seega vastata hindamisküsimusele.

LEADERi lisaväärtuse hindamist võib pidada kujundavaks hindamiseks ¹⁵. Selle käigus hinnatakse, **mil määral kohalike tegevusrühmade loomine ja tegutsemine, nende elavdamistegevus ja rakendusmehhanismid ning nende kohaliku arengu strateegiate kavandamine ja rakendamine loob lisaväärtust**. Selle hindamise tulemused võivad anda väärtusliku sisendi ÜPP strateegiakava mõjuhinnangutesse, aidates selgitada LEADERi sekkumiste panust ÜPP strateegiakava eri- ja üldesmärkide saavutamisse.

¹⁵ Kujundav hindamine on süstemaatiline hindamine, mis viiakse läbi programmi rakendamise kogu perioodi vältel ning mille eesmärk on koguda pidevalt tagasisidet ja teavet, et teha varakult kindlaks parandamist vajavad valdkonnad. Kujundavate hindamiste tulemused annavad väärtuslikku teavet ÜPP strateegiakava hilisemate mõjuhinnangute jaoks, tagades, et hindamisprotsessis võetakse täpselt arvesse asjakohaseid komponente ja tulemusi.

5 Soovitusliku hindamisraamistiku põhikomponendid

Käesolevas peatükis esitatakse üksikasjalik näide LEADERi lisaväärtuse iga komponendi hindamise raamistiku kohta, sealhulgas soovituslikud hindamisküsimused, edutegurid, näitajad ja andmeallikad. Iga näitaja üksikasjalikud kirjeldused on esitatud 1. lisas.

Tabelites 4–6 on esitatud LEADERi lisaväärtuse kolme komponendi hindamise võimalik raamistik, mis põhineb joonisel 3 kirjeldatud põhistruktuuril. Kuigi tegemist on soovitusliku raamistikuga, on liikmesriikidel võimalik kasutada seda ilma kohandusteta, sest see hõlmab kõiki LEADERi lisaväärtuse komponente ja nende elemente, sisaldab laia valikut edutegureid ja nende valiku põhjendusi ning tugineb kõikidele olemasolevatele andmeallikatele (eelkõige seireks ja hindamiseks vajalikele andmetele); täiendavaid andmeallikaid on hõlbus kasutada, sest need hõlmavad peamiselt kvalitatiivsete andmete kogumise meetodeid, nagu küsitlused ja fookusrühmad. Siin esitatud hindamisraamistik põhineb sisendil, mis saadi LEADERi lisaväärtust käsitleva temaatilise töörühma ekspertidelt, kellel on pikaajalised kogemused LEADERi ja selle hindamise alal. Seetõttu võib seda pidada piisavaks raamistikuks.

Liikmesriikidel on siiski võimalik töötada välja oma hindamisraamistik ning kasutada edutegureid ja näitajaid, mis on nende konteksti ja hindamisvajaduste seisukohast kõige asjakohasemad, või neid vajaduse korral täiendavalt kohandada. Iga eduteguri kohta on esitatud lühikirjeldus, sellega seotud näitajad ja soovituslikud andmeallikad. Iga näitajat, sealhulgas selle ulatust, tähendust, mõõtühikut, andmeallikaid ja arvutamise meetodikat/valemit selgitatakse üksikasjalikult näitajate kirjeldusi sisaldavas 1. lisas.

5.1. Parem sotsiaalne kapital

Sotsiaalse kapitali hindamise näidisraamistikku saab kasutada selleks, et hinnata, mil määral LEADERi lähenemisviisi rakendamine parandab sotsiaalset kapitali, mis väljendub aktiivsemas võrgustike loomises, suuremas vastastikus toetuses ja usalduses ning ühiste mõtteviiside ja tõekspidamiste kinnistumises.

Tabel 4. Parema sotsiaalse kapitali hindamise raamistiku näide

Parem sotsiaalne kapital		
Peamine hinnatav element: 1. Võrgustikud		
Hindamisküsimus: Mil määral aitab LEADER kaasa kvaliteetsele vastasmõjule ja võrgustike loomisele asjaomaste osalejate vahel?		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
ET.S:1.01: Võrgustiku suurus ja mitmekesisus ning kohaliku tegevusrühma siseste vastasmõjude kvaliteet paranevad või püsivad kõrgel tasemel. <i>Kohalikud tegevusrühmad on kohalike osalejate/kogukonnaliikmete võrgustikud, mis moodustavad LEADERi põhiolemuse. Laiapõhjaline ja mitmekesine võrgustik, mis hõlmab kõiki asjaomaseid kohalikke osalejaid, kes teevad tihedat koostööd, võimaldab võrgustiku liikmetel vahetada ideid ja kogemusi ning arendada oma suutlikkust ja aidata kaasa kohalikele arengule, mis vastab piirkonna vajadustele.</i>	LAV.O.01: Kohaliku tegevusrühma liikmete arv organisatsiooni liikide kaupa: a) avalik haldus; b) kohalikud majanduslikud erahuvid; c) kohalikud sotsiaalsed huvid; d) muud.	<i>Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed (SHA). Muutujad L600–L604 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).</i>
	LAV.R.01: Kohaliku tegevusrühma liikmeskonna mitmekesisuse indeks (kohaliku tegevusrühma struktuurse sotsiaalse kapitali näitajana).	<i>Kohaliku tegevusrühma haldusdokumendid.</i> <i>Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed (SHA). Muutujad L600–L604 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).</i>
	LAV.I.01: Kohaliku tegevusrühma liikmed, kes leiavad, et rühma liikmete seas on välja kujunenud kvaliteetse koostöö kultuur.	<i>Küsitlused, fookusrühmad.</i>
ET.S:1.02: Tänu LEADERile on sotsiaalsed vastasmõjud kohaliku tegevusrühma piirkonnas (kuid väljaspool kohaliku tegevusrühma ennast) paranenud või püsinud kõrgel tasemel. <i>LEADERi projektides osalemisel tekivad toetusesaajatel kontaktid teiste kohalike osalejatega</i>	LAV.O.02: Eri liiki (täpsustage liigid) projektiarendajate poolt ühiselt ellu viidud tegevuste (projektide) arv (osakaal).	<i>SHA muutujad L700 ja L706 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).</i> <i>Vestlused, küsitlused liikide täpsustamiseks.</i>
	LAV.O.03: Ühiselt ellu viidud tegevustes (projektides) osalejate arv.	<i>Projektaruanded, kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, küsitlused.</i>
	LAV.R.02: Tõendid LEADERi projektides (tegevustes) osalejate kohta, kes parandavad oma suutlikkust organiseeruda	<i>Küsitlused, fookusrühmad.</i>

<p>ning nad lõimitakse kohaliku kogukonna struktuuri ja kohaliku arengu dünaamikasse. See omakorda parandab kohaliku kogukonna liikmete sotsiaalseid vastasmõjusid kohaliku tegevusrühma piirkonnas.</p>	ühiskondlikeks rühmadeks ja lõimuda kogukonna struktuuri.	
<p>ET.S:1.03: Kohalik tegevusrühm on kujundanud või säilitanud võrgustikud asjaomaste partneritega väljaspool oma piirkonda.</p> <p><i>Kohalikud tegevusrühmad ei tegutse isolatsioonis. Nende näol on tegemist aktiivsete võrgustikega, kes suhtlevad teiste võrgustikega kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja riikidevahelisel tasandil ning võivad saada kasu kogemuste vahetamisest.</i></p>	LAV.O.04: Kohaliku tegevusrühma poolt ellu viidud piirkondadevahelise koostöö tegevuste (projektide) arv.	Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutuja L708 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).
	LAV.O.05: Kohaliku tegevusrühma poolt ellu viidud riikidevahelise koostöö tegevuste (projektide) arv.	Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutuja L709 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).
	LAV.R.03: Tõendid kohaliku tegevusrühma liikmete ja teiste (väliste) osalejate vaheliste vastasmõjude kvaliteedi kohta.	Küsitlused, fookusrühmad.
<p>Peamine hinnatav element: 2. Vastastikune toetus ja usaldus.</p> <p><u>Hindamisküsimus:</u> Mil määral on LEADER aidanud suurendada vastastikust toetust ja usaldust kohalikus tegevusrühmas ja kohalikus kogukonnas?</p>		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
<p>ET.S:2.01: Vastastikune toetus ja usaldus kohalikus tegevusrühmas ja rühma piirkonna kohalikus kogukonnas on suurenenud või püsib kõrgel tasemel.</p> <p><i>Kohaliku tegevusrühma liikmete vastastikune usaldus on „standardne“ sotsiaalne kapital, mis toetab majandussuhete loomist ja paremate majandustulemuste saavutamist. See aitab kiirendada menetlusi,</i></p>	LAV.O.06: Tõendid usalduse kohta kohalikus tegevusrühmas.	Küsitlused, fookusrühmad.
	LAV.R.04: Kohaliku kogukonna usaldus kohaliku tegevusrühma vastu.	Küsitlused, fookusrühmad, juhtumiuuringud.
	LAV.I.03: Muutus kohaliku kogukonna usalduses kohaliku tegevusrühma vastu (et hinnata LEADERi lisaväärtust usalduse osas).	Küsitlused, fookusrühmad, juhtumiuuringud.

<p>vähendada vaidlusi või lühendada nende lahendamiseks kuluvat aega ning kohaliku tegevusrühma tegevust üldiselt sujuvamalt, tulemuslikumalt ja tõhusamalt (väiksemad tegevuskulud) koordineerida ja ellu viia.</p>		
<p>Peamine hinnatav element: 3. Ühised mõtteviisid, väärtused ja tõekspidamised.</p>		
<p><u>Hindamisküsimus:</u> Mil määral edendab LEADER ühiseid mõtteviise, väärtusi ja tõekspidamisi?</p>		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
<p>ET.S:3.01: LEADER edendab kohalikus tegevusrühmas ja rühma piirkonnas ühist arusaama sellest piirkonnast, territoriaalset identiteeti, ühiseid eesmärke, väärtusi ja/või tõekspidamisi.</p> <p><i>Sellised sotsiaalse kapitali komponendid on immateriaalsed ja neid saab mõõta arvamuste analüüsimise teel. Ühised mõtteviisid ja tõekspidamised eeldavad ühesugust arusaama asjade toimimisest ning hõlbustavad koostööd ja kaasatust kohalikkude arengusse.</i></p>	<p>LAV.O.07: Tõendid ühise sotsiaalse teadlikkuse kohta kohaliku tegevusrühma piirkonnas.</p> <p>LAV.R.05: Tõendid ühiste väärtuste kohta koostöös ja/või ühistes tegevustes (projektides), võttes arvesse 1) võimet pidada kokkulepetest kinni; 2) ausust sotsiaalsetes ja majanduslikes suhetes; 3) reageerimisvõimet ja õigusriigi põhimõtte austamist; 4) võimet vältida oportunistlikku käitumist või „parasiitlust“.</p> <p>LAV.I.04: Arusaam, et kohaliku tegevusrühma meetmed on mõjutanud kohaliku identiteedi ning kohaliku tegevusrühma piirkonna, selle inimeste, ressursside ja toodete kuvandi paranemist.</p>	<p><i>Küsitlused, fookusrühmad.</i></p> <p><i>Küsitlused, fookusrühmad, vestlused.</i></p> <p><i>Küsitlused, fookusrühmad.</i></p>

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

5.2. Parem juhtimine

Juhtimise hindamise näidisraamistikku saab kasutada selleks, et hinnata, mil määral LEADERi lähenemisviisi rakendamine parandab kohaliku tasandi ja mitmetasandilist juhtimist ning suurendab protsesside ja otsustamise läbipaistvust.

Tabel 5. Parema juhtimise hindamise raamistiku näide

Parem juhtimine		
Peamine hinnatav element: 1. Kohaliku tasandi juhtimine		
<p><u>Hindamisküsimus:</u> Mil määral on LEADERi rakendamine aidanud kaasa selliste kohaliku tegevusrühma koordineeritud ja elavdatud protsesside ja mehhanismide loomisele, mille eesmärk on tagada kaasav, läbipaistev ja kaasav otsustusprotsess ning kogukonna aktiivne osalemine strateegia väljatöötamises ja rakendamises?</p>		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
ET.G:1.01: Kaasamine otsuste tegemisse: kohaliku tegevusrühma suutlikkus kaasata organisatsioone ja inimesi otsuste tegemisse paraneb või püsib kõrgel tasemel. <p><i>Selle eduteguri puhul on eesmärk hinnata positiivseid koordineerimisprotsesse, st püüdeid maksimeerida üldise eesmärgi saavutamist, uurides ja kasutades ära organisatsioonide ja paikkondade ühiseid strateegilisi võimalusi.</i></p>	LAV.O.08: Kohaliku tegevusrühma liikmete arv otsuseid tegevas organis nende esindatavate organisatsioonide liikide ning soo ja vanuse järgi: a) avalik haldus; b) kohalikud majanduslikud erahuvid; c) kohalikud sotsiaalsed huvid; d) muud (eelmiste kategooriatega hõlmamata).	<i>Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutujad L610–L620 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).</i>
	LAV.R.06: Tõendid kohaliku tegevusrühma protsesside kohta, mis hõlbustavad kaasatust kohaliku tasandi juhtimisse.	<i>Küsitlused, fookusrühmad.</i>
	LAV.I.05: Kohaliku kogukonna liikmete arusaam, et kohalik tegevusrühm kaasab organisatsioone ja inimesi otsuste tegemisse.	<i>Küsitlused, fookusrühmad.</i>
ET.G:1.02: Kohaliku tegevusrühma ja selle töötajate haldus- ja tehnilised oskused (kohaliku arengu strateegiaga hõlmatud valdkondades) paranevad või püsivad kõrgel tasemel.	LAV.O.09: Selliste koolitusmeetmete / suutlikkuse suurendamise meetmete arv, mis on aidanud parandada kohaliku tegevusrühma halduslikke ja tehnilisi oskusi, korraldajate liikide kaupa (kohalik tegevusrühm, korraldusasutus/makseasutus, riiklik ÜPP võrgustik, muud asutused).	<i>Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, vestlused.</i>
	LAV.R.07: Tõendid haldusoskuste paranemise kohta.	<i>Küsitlused, fookusrühmad.</i>

<p><i>LEADERi kontekstis vajalikke oskusi aitavad arendada koolitus ja suutlikkuse suurendamine ning osalemine kohalike tegevusrühmadega seotud tegevuses.</i></p>	<p>LAV.R.08: Tõendid kohalike tegevusrühmade tehniliste oskuste paranemise kohta, mis on seotud kohaliku arengu strateegiaga ja selle strateegiaga hõlmatud valdkondadega.</p>	<p><i>Küsitlused, fookusrühmad.</i></p>
<p>ET.G:1.03: Kohalik tegevusrühm on parandanud tegelike ja võimalike toetusesaajate elavdamist ja toetamist.</p> <p><i>Elavdamine on LEADERi lähenemisviisi rakendamise kese. Seeläbi luuakse alus paremale kohaliku tasandi juhtimisele, motiveerides kohaliku kogukonna liikmeid osalema kohaliku tegevusrühma moodustamises või jätkuvas tegevuses ning kaasates neid aktiivselt kohaliku arengu strateegia ühisesse väljatöötamisse ja selle tulemuslikku rakendamisse.</i></p>	<p>LAV.O.10: Elavdamistegevuste arv sihtrühmade, korraldajate ja tegevuse liikide kaupa.</p>	<p><i>Kohaliku tegevusrühma aastaaruanded, kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, vestlused kohaliku tegevusrühma esindajatega.</i></p>
<p><i>Elavdamine on LEADERi lähenemisviisi rakendamise kese. Seeläbi luuakse alus paremale kohaliku tasandi juhtimisele, motiveerides kohaliku kogukonna liikmeid osalema kohaliku tegevusrühma moodustamises või jätkuvas tegevuses ning kaasates neid aktiivselt kohaliku arengu strateegia ühisesse väljatöötamisse ja selle tulemuslikku rakendamisse.</i></p>	<p>LAV.R.09: Tõendid toetuse kohta (toetuse liikide kaupa), mida on antud taotlejatele ja toetusesaajatele, eelkõige neile, kes ei ole varem taotlust esitanud või keda ei ole varem toetatud, sealhulgas rühmadele, kelleni on raske jõuda.</p>	<p><i>Küsitlused, fookusrühmad.</i></p>
<p>ET.G:1.04: Kohaliku tegevusrühma sisene ning võimalikele taotlejatele ja kohalikule kogukonnale suunatud teavitustegevus paraneb.</p> <p><i>Teavitustegevus aitab parandada kohaliku</i></p>	<p>LAV.I.06: Elavdamis- ja toetustegevuse tulemusena tekkinud uute taotlejate arv.</p>	<p><i>Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas.</i></p>
<p>ET.G:1.04: Kohaliku tegevusrühma sisene ning võimalikele taotlejatele ja kohalikule kogukonnale suunatud teavitustegevus paraneb.</p> <p><i>Teavitustegevus aitab parandada kohaliku</i></p>	<p>LAV.O.11: Nende kohalike tegevusrühmade arv, kelle tegevust käsitlevad asjakohased dokumendid on kättesaadavad veebisaidil:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kohaliku tegevusrühma põhikiri; 2) juhatuse koosseis; 3) üldkoosolekute protokollid; 4) finantsaruanded (aastaaruannete osana); 5) kohaliku arengu strateegia; 6) avaldatud projektikonkursid; 7) otsused projektide valimise kohta ja rahastatud projektide kirjeldused; 	<p><i>Kohalike tegevusrühmade veebisaidid.</i></p>

<p>tasandi juhtimist, suurendades kohaliku tegevusrühma tegevuse ja otsuste läbipaistvust. Samuti aitab see tuua ELi kodanikele lähemale, reklaamides LEADERi meetodi ja kohaliku arengu strateegia rakendamisel saavutatut.</p>	<p>8) kohaliku tegevusrühma hindamine; 9) uudiskirjad.</p>	
	<p>LAV.O.12: Tõendid kohalike tegevusrühmade teavitustegevuse ja selle ulatuse kohta, nt a) kohaliku tegevusrühma veebisaidi olemasolu, b) kohalolek sotsiaalmeedias, c) osalemine muudes avalikes ühiskanalites, d) kohtumised/üritused, e) muu.</p>	<p>Kohaliku tegevusrühma veebisait, vestlused, fookusrühmad, teavitustegevuse statistika.</p>
	<p>LAV.R.10: Nende kohaliku kogukonna liikmete protsent, kes on teadlikud a) kohalikust tegevusrühmast, b) selle tegevusest, c) kohaliku arengu strateegiast.</p>	<p>Küsitlused, fookusrühmad.</p>
	<p>LAV.I.07: Tõendid kohaliku kogukonna liikmete olemasolu kohta, kes leiavad, et LEADER toob ELi kodanikele lähemale.</p>	<p>Küsitlused, fookusrühmad.</p>
	<p>LAV.I.08: Tõendid nende kohaliku kogukonna liikmete olemasolu kohta, kes leiavad, et kohalik tegevusrühm on usaldusväärne institutsioon/kohaliku arengu oluline edendaja.</p>	<p>Küsitlused, fookusrühmad.</p>

Peamine hinnatav element: 2. Mitmetasandiline juhtimine LEADERi raames

Hindamisküsimus: Mil määral on LEADERi rakendamine aidanud kaasa korraldusasutuse/makseasutuse, piirkondlike ametiasutuste, võrgustike ja kohalike tegevusrühmade koostööprotsesside ja -mehhanismide loomisele, mis põhinevad ELi tasandi standarditel ning mille eesmärk on suurendada kohalike tegevusrühmade mõjuvõimu ning tugevdada nende otsustus-, juhtimis- ja vastutavussuutlikkust?

Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
<p>ET.G:2.01: Kohaliku tegevusrühma ja teiste juhtimistasandite vaheline tegevuse koordineerimine ja teabevahetus paraneb või püsib kõrgel tasemel.</p> <p>Kohaliku tegevusrühma ja teiste juhtimistasandite</p>	<p>LAV.O.13: Korraldusasutuse/makseasutuse ning kohalike tegevusrühmade või nende esindajate vastasmõjude arv ja liik (nt osalemine kohtumistel, üldkoosolekutel, juhtkomitee koosolekutel).</p>	<p>Korraldusasutuse/makseasutus e ning kohaliku tegevusrühma dokumendid/seireanded; kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas.</p> <p>Vestlused kohaliku tegevusrühma, korraldusasutuse ja makseasutuse töötajatega.</p>
	<p>LAV.R.11: Tõendid korraldusasutuse/makseasutuse/riiklik</p>	<p>Vestlused kohaliku tegevusrühma,</p>

vaheline tegevuse koordineerimine ja teabevahetus on väga oluline tulemusliku mitmetasandilise juhtimise ülesehitamiseks. Selline vastasmõju kujundab pädevuste jaotust eri tasandite vahel.	u ÜPP võrgustiku ja kohalike tegevusrühmade või nende esindajate vastasmõjude kvaliteedi paranemise kohta.	korraldusasutuse, makseasutuse ja riikliku ÜPP võrgustiku töötajatega või küsitlus nende seas.
	LAV.I.09: Tõendid korraldusasutuse/makseasutuse/riikliku ÜPP võrgustiku ja kohaliku tegevusrühma töötajate positiivse hinnangu kohta, mille kohaselt on korraldusasutuse/makseasutuse/riikliku ÜPP võrgustiku ja kohalike tegevusrühmade vahelised sidemed ja tegevuse koordineerimine/teabevahetus muutunud tugevamaks.	Küsitlused, fookusrühmad.

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

5.3. Paremad tulemused ja suurem mõju

Paremate tulemuste ja suurema mõju hindamise näidisraamistikku saab kasutada selleks, et hinnata, mil määral LEADERi lähenemisviisi rakendamine võimendab olemasolevaid ressursse, edendab uuenduslikumaid ja kestlikumaid projekte, mis on kohandatud kohalike vajadustega, ning tugevdab sidemeid kohalike osalejate vahel.

Tabel 6. Paremate tulemuste ja suurema mõju hindamise raamistiku näide

Paremad tulemused ja suurem mõju		
Peamine hinnatav element: 1. Suurem võimendav mõju		
Hindamisküsimus: Mil määral tekitab LEADER võimendavat mõju?		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
ET.E:1.01: Kohaliku arengu strateegia stimuleeris strateegiliste eesmärkide saavutamiseks kohaliku tegevusrühma piirkonnas täiendavaid investeeringuid või tegevusi, mida otseselt LEADERi raames ei rahastata. LEADERi meetodi raames antud EAFRD toetuse abil kaasati täiendavaid vahendeid ja käivitati täiendavaid investeeringuid maapiirkondades.	LAV.O.14: EAFRDst kohaliku arengu strateegia jaoks eraldatud rahaliste vahendite ja kohaliku arengu strateegia rakendamiseks kulutatud muude (mitte EAFRD) rahaliste vahendite, sh a) erasektori allikatest pärit vahendite ja b) avaliku sektori allikatest pärit vahendite suhe.	Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, kohaliku tegevusrühma aastaaruanded ning seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutuja L922 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).
	LAV.O.15: Tõendid (arv ja kulud) projektide kohta, mis on seostatavad kohaliku tegevusrühmaga ja mida ei	Kohaliku tegevusrühma tasandi

	rahastata EAFRDst (vaid nt muudest ELi fondidest või riigi rahalistest vahenditest).	<i>seireandmebaas, vestlused.</i>
	LAV.R.12: Tõendid tegevuste (projektide) kohta, mis hõlmavad vabatahtlikku tööd.	<i>Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, küsitlused.</i>
ET.E:1.02: LEADERi sekkumised võimaldaksid leida ja motiveerida uusi projektiarendajaid. <i>Selle teguri puhul hinnatakse kohalike tegevusrühmade jõupingutusi, mille eesmärk on leida uusi projektiarendajaid (st EAFRD esimest korda rahastatavaid projektiarendajaid) ja motiveerida neid rakendama meetmeid, mida ilma LEADERita ei rakendataks; seejuures mõõdetakse selliste projektiarendajate arvu ja kohaliku kogukonna liikmete positiivset suhtumist kohaliku tegevusrühma suutlikkusse.</i>	LAV.O.16: Nende kohaliku tegevusrühma toetatud uute projektiarendajate arv, kelle puhul LEADERi sekkumisest saadud rahaline toetus oli otsustava tähtsusega.	<i>Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, vestlused, küsitlused.</i>
	LAV.R.13: Tõendid selliste kohaliku tegevusrühma kohaliku kogukonna liikmete olemasolu kohta, kes hindavad positiivselt kohaliku tegevusrühma suutlikkust leida ja võimestada uusi projektiarendajaid.	<i>Küsitlused, fookusrühmad.</i>
Peamine hinnatav element: 2. Kohaliku tegevusrühma piirkonna vajadustega hästi kohandatud projektid <u>Hindamisküsimus:</u> Mil määral vastavad LEADERi strateegia ja kohaliku tegevusrühma meetmed konkreetsetele kohalikele vajadustele ja territoriaalsetele eesmärkidele?		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
ET.E:2.01: LEADER vastab konkreetsetele kohalikele vajadustele ja territoriaalsetele eesmärkidele, võimaldades erisuguste projektiarendajate projekte, mis väärtustavad konkreetseid territoriaalseid varasid ja kohalikku identiteeti. <i>Õige alt-üles-lähenemisviis võimaldab kohalikel tegevusrühmadel paremini täita kohalike vajadusi võrreldes</i>	LAV.O.17: Eri liiki projektiarendajate poolt ellu viidud tegevuste (projektide) arv ja osakaal.	<i>Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutujad L700–709 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).</i>
	LAV.O.18: Selliste tegevuste (projektide) arv, mis aitavad täita iga liiki vajadusi, mis on kohaliku arengu strateegias kindlaks määratud, sh aitavad kaasa maapiirkondade rohe- ja digipöördele või sotsiaalsetele muutustele.	<i>Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutujad L800–810 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).</i>

muude, keskselt hallatavate sekkumistega.		Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas.
	LAV.R.14: Selliste tegevuste (projektide) protsent, mis väärtustavad ainulaadseid territoriaalseid varasid (nt sotsiaalseid, kultuurilisi, kulinaarseid, maastiku, looduse või keskkonnaga seotud varasid).	Küsitlused, fookusrühmad, kohaliku tegevusrühma seireandmebaas.
	LAV.I.10: Tõendid tegevuste (projektide) kohta, mis toovad kogukonnale kasu ja tugevdavad kogukonna identiteeti.	Küsitlused, fookusrühmad.

Peamine hinnatav element: 3. Kohalikul tasandil uuenduslikke elemente sisaldavad projektid

Hindamisküsimus: Mil määral on LEADERi projektid kohalikus kontekstis uuenduslikud?

Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
ET.E:3.01: LEADER edendab uuenduste kasutuselevõttu/levitamist kohalikus kontekstis. <i>Kohalikud tegevusrühmad ja kohalikud projektiarendajad juurutavad toote, protsessi, teenuse või ärimudeliga seotud, organisatsioonilisi, tehnoloogilisi, sotsiaalseid või muud liiki uuendusi, nagu kohalikud tegevusrühmad või asjakohasel juhul riiklikud või piirkondlikud ametiasutused on need kohalikus kontekstis määratlenud.</i>	LAV.O.19: Kohalikus kontekstis uuenduslike tegevuste (projektide) arv.	Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutuja L710 (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa).
	LAV.R.15: Uuenduslikele tegevustele (projektidele) tehtud kulutuste osakaal kogukuludest.	Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas.
	LAV.R.16: Tõendid uuenduste kohta, mida on kohalikul tasandil tehtud vastuseks a) digipöördega seotud, b) rohepöördega seotud, c) majanduslikele ja d) sotsiaalsetele probleemidele.	Küsitlused, fookusrühmad.
	LAV.I.11: Nende LEADERi sidusrühmade osakaal, kes leiavad, et LEADER aitab kohaliku tegevusrühma piirkonnas kaasa uute ideede, toodete või protsesside tekkele, mis on kohalikus kontekstis uuenduslikud.	Küsitlused, fookusrühmad.

Peamine hinnatav element: 4. Kestlikud projektid

Hindamisküsimus: Mil määral annavad LEADERi projektid kestlikke tulemusi?

Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
-----------------	----------	--------------

<p>ET.E:4.01: LEADERi projektid annavad kestlikke tulemusi.</p> <p><i>Kestlikkuse puhul hinnatakse seda, kas sekkumine avaldab rahalises, majanduslikus, sotsiaalses ja keskkonnaalases mõttes püsivat mõju ning kas investeering jääb kestma ka pärast toetuse lõppemist.</i></p>	<p>LAV.O.20: Selliste tegevuste (projektide) arv, mis toetavad a) majanduslikku, b) keskkonnaalast, c) sotsiaalset kestlikkust.</p>	<p><i>Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, ÜPP strateegiakava elektrooniline infosüsteem, kohaliku tegevusrühma aastaaruanded.</i></p>
	<p>LAV.R.17: Tõendid tegevuste (projektide) kohta, mille kestlikkust on kohaliku tegevusrühmaga konsulteerides parandatud.</p>	<p><i>Küsitlused, fookusrühmad.</i></p>
	<p>LAV.R.18: Tõendid tegevuste (projektide) kohta, mis on tänu kohalike tingimuste tundmisele kestlikud.</p>	<p><i>Küsitlused, fookusrühmad, vestlused.</i></p>

5. Kohalike osalejate vahelisi sidemeid edendavad projektid

Hindamisküsimus: Mil määral edendab LEADER osalejate vahelisi sidemeid (nt partnerlused, võrgustikud, ühiselt ellu viidud projektid ja muu koostöö), mida ilma LEADERita ei oleks eksisteerinud?

Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
<p>ET.E:5.01: Koostööprojektid on loodud või jätkuvad.</p> <p><i>Eesmärk on mõõta selliste tegevuste (projektide) arvu ja osakaalu, mille aluseks on sünergia ja koostöö.</i></p>	<p>LAV.O.21: Selliste LEADERi tegevuste (projektide) arv, mille aluseks on sünergia (nt erinevad projektid, mis hõlmavad eri aspekte, või üks eri sektoreid hõlmav projekt).</p>	<p><i>Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas, vestlused, kohaliku tegevusrühma aastaaruanded.</i></p>
	<p>LAV.R.19: Selliste LEADERi tegevuste (projektide) osakaal, mille raames on tehtud koostööd võrgustike, partnerluste, ühiselt ellu viidud projektide ja muud liiki ühistegevuse/sünergia vormis.</p>	<p><i>Seireks ja hindamiseks vajalikud andmed. Muutujad L706, L708, L709 ja L700 (nt L706/L700, L708/L700, L709/L700 protsent (määruse (EL) 2022/1475 VII lisa), vestlused.</i></p>

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

5.4. Struktuurilised muutused

Struktuuriliste muutuste hindamise näidisraamistikku saab kasutada selleks, et hinnata, mil määral LEADERi lisaväärtuse kõigi kolme komponendi kombinatsioon

aitab kaasa struktuurilistele muutustele kohaliku tegevusrühma piirkonnas (vt ka Joonis 2. Struktuuriliste muutuste saavutamine kohaliku tegevusrühma piirkonnas).

Tabel 7. Struktuuriliste muutuste hindamise raamistiku näide

Struktuurilised muutused		
<p><u>Hindamisküsimus:</u> Mil määral kohaliku arengu strateegia rakendamine LEADERi meetodit kasutades toob kaasa struktuurilisi muutusi kohaliku tegevusrühma piirkonnas?</p>		
Edutegurid (ET)	Näitajad	Andmeallikad
<p>ET.SC:1.01: Kohaliku arengu strateegia rakendamine LEADERi meetodit kasutades toob kaasa struktuurilisi muutusi strateegiaga hõlmatud valdkondades.</p> <p><i>Kohaliku arengu strateegia rakendamine LEADERi meetodit kasutades annab lisaväärtust sotsiaalse kapitali, juhtimise ning paremate tulemuste ja suurema mõju seisukohast. See omakorda toob kaasa laiema mõju kohaliku tegevusrühma piirkonnas, st struktuurilised muutused majanduse, ühiskonna ja institutsioonide toimimises (valdkondades, millesse kohaliku arengu strateegia raames sekkutakse).</i></p>	<p>LAV.I.12: LEADERi sidusrühmade väljendatud arvamus LEADERi suutlikkuse kohta kutsuda esile struktuurilisi muutusi valdkondades, millesse kohaliku arengu strateegia raames sekkutakse.</p>	<p><i>Küsitlused, fookusrühmad.</i></p>

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

6 Kättesaadavatest andmetest/teabeallikatest ülevaate saamine

Käesoleva peatüki eesmärk on anda teavet olemasolevate andmeallikate kohta ning pakkuda viiteid täiendavate andmeallikate ja nende kasutamise kohta.

Iga hindamine on sama hea kui andmed, mida kasutatakse hindamisraamistikus sisalduvate näitajate kohta teabe saamiseks. Seepärast on soovitatav, et korraldusasutused/makseasutused ja kohalikud tegevusrühmad omandaksid hea ülevaade andmetest ja teabest, mis on vajalikud näitajate jaoks, mida nad otsustavad LEADERi lisaväärtuse hindamisel kasutada. Seda tuleks teha programmitöö perioodi alguses, eelistatavalt siis, kui korraldusasutus valmistab ette ÜPP strateegiakava

hindamiskavasid (2023–2027). Need sisaldavad andmeid ja teavet käsitlevat osa, mille alusel saab määrata kindlaks, millised andmed on kättesaadavad ja millised mitte, st mida on vaja hakata koguma.

Soovituslikus hindamisraamistikus nimetatud andmeallikad jagunevad kahte põhikategooriasse: 1) olemasolevad andmeallikad ühiste andmete jaoks, mida koguvad kõik liikmesriigid, eelkõige seireks ja hindamiseks vajalikud muutujad/andmed, mis on määratletud määruse (EL) 2022/1475 VII lisas; ning 2) kohaliku tegevusrühma ja korraldusasutuse/makseasutuse tasandi täiendavad andmeallikad andmete jaoks, mida seireks ja hindamiseks vajalikud andmed ei hõlma.

Olemasolevate andmeallikate all mõeldakse seiresüsteeme, mille abil kogutakse andmeid kohalike tegevusrühmade olukorraga seotud muutujate ja kohalike tegevusrühmade tegevust puudutavate muutujate kohta, nagu on kirjeldatud määruse (EL) 2022/1475 VII lisas. Kuigi nende muutujate puhul puudub pidev aruandekohustus¹⁶, võivad andmed olla igal ajal kättesaadavad. Näiteks kohaliku tegevusrühma tegevust puudutavad muutujad võib integreerida toetusetaotlusesse ja neid saab mõõta alates esimesest maksest konkreetsele tegevusele (projektile). Kohaliku tegevusrühma olukorraga seotud muutujad on kohaliku tegevusrühma tasandil igal ajal kättesaadavad rühma dokumentidest. Korraldusasutus võib nõuda, et kohalikud tegevusrühmad esitaksid andmed oma liikmete (muutujad L600–L604) ja oma otsuseid tegeva organi (muutujad L610–L620) kohta nii valiku tegemise ajal kui ka kohaliku arengu strateegiate rakendamise käigus, ühiselt kokkulepitud sagedusega (nt kord aastas).

Täiendavad andmeallikad võivad olla järgmised:

- Kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaas. See on kohaliku tegevusrühma tasandil hallatav andmebaas, kus talletatakse nii elavdamistegevust kui ka projekte puudutavad tegevusandmed. Selles tuleb kokku leppida pärast kohalike tegevusrühmade ning korraldusasutuse ja makseasutuse vahelisi arutelusid programmitöö perioodi alguses, et andmeid hakataks koguma algusest peale. 2. lisas on esitatud näide kohaliku tegevusrühma tasandi seireandmebaasi kohta.
- Kohaliku tegevusrühma aastaaruanded. Need sisaldavad kohaliku tegevusrühma tasandi andmebaasist pärit andmeid, mida täiendatakse muu kvalitatiivse teabe ja kohaliku tegevusrühma tasandi hindamiste tulemustega.

¹⁶ Kohalike tegevusrühmade tegevusega seotud andmed tuleb esitada 2026. ja 2030. aastal, samas kui kohalike tegevusrühmade olukorraga seotud andmed esitatakse ainult üks kord, kohalike tegevusrühmade valimisele järgneval aastal.

- Korraldusasutuse/makseasutuse dokumentide/seireandmete all mõeldakse korraldusasutuse/makseasutuse tasandil kogutud ja säilitatavaid andmeid LEADERi sekkumiste juhtimise ja kontrolli kohta.
- Küsitluste, vestluste, fookusrühmade ja juhtumiuuringute puhul peetakse silmas hindaja(te) poolt LEADERi lisaväärtuse hindamisel kogutud esmaseid andmeid.
 - Küsitluste käigus kogutakse andmeid ja teavet süstemaatilisel viisil, tuginedes peamiste sidusrühmade, näiteks kohaliku tegevusrühma töötajate, otsuseid tegeva organi või liikmete esindusliku valimi seisukohtadele. Nende kaudu võib saada teavet kvalitatiivsemat laadi tulemus- ja mõjunäitajate kohta. Nende 1. lisas esitatud näitajate kirjeldustes, mille puhul küsitlust soovitatakse andmete kogumise meetodina, on toodud küsimuste näited.
 - Fookusrühm on kvalitatiivne uurimismeetod, mille puhul väike rühm (teatavate kriteeriumide alusel) valitud inimesi (nt 6–10 inimest) vastab eelnevalt määratletud küsimustele modereeritud mõttevahetuses. Fookusrühma meetod on hea viis saada käsitletavate teemade kohta teada erinevaid seisukohti ja hankida uurivate küsimuste kaudu põhjalikku kvalitatiivset teavet. Fookusrühma ei tohiks segi ajada seminariga, mille eesmärk on jõuda ühiselt kokkulepitud järeldusteni.
 - LEADERi lisaväärtuse komponentide analüüsi süvendamiseks võib kasutada juhtumiuuringuid. Nendega kogutakse teavet ja andmeid, mis täiendavad kohalike tegevusrühmade juhtide esitatud teavet ning võivad aidata esile tuua mõningaid peamisi saavutusi lisaväärtuse osas.
- ÜPP strateegiakava elektroonilise infosüsteemi all mõeldakse määruse (EL) 2021/2115 artiklis 130 osutatud elektroonilist süsteemi.

IV osa

Tulemuste tõlgendamine

7 Kuidas tõlgendada LEADERi lisaväärtuse hindamise tulemusi?

Käesoleva peatüki eesmärk on anda ülevaade sellest, mida tuleks näitajate ja nendega seotud edutegurite kaudu saadud tõendite tõlgendamisel arvesse võtta, et hindamisküsimustele vastata.

Eduteguritega seotud näitajate abil kogutud teave on abiks LEADERi lisaväärtuse eri komponentide hindamiseks sõnastatud hindamisküsimustele vastamisel. Edutegurid viitavad oodatavale muutusele ja selle suunale (suureneb, väheneb, jääb samaks). Näitajate väärtused annavad tõendeid, mille alusel saab anda hinnangu, kas oodatav muutus sotsiaalse kapitali, juhtimise ning paremate tulemuste ja suurema mõju eri elementide osas on saavutatud. Järgmistes tabelites kirjeldatakse, mida tuleks näitajate ja nendega seotud edutegurite kaudu saadud tõendite tõlgendamisel silmas pidada, et hindamisküsimustele vastata.

7.1. Parem sotsiaalne kapital

Tabel 8. Kaalutlused võrgustikega seotud tulemuste tõlgendamisel

Kaalutlused võrgustikega seotud tulemuste tõlgendamisel	
<p>Võrgustikud:</p> <p>Mil määral aitab LEADER kvaliteetsele vastasmõjule ja võrgustike loomisele asjaomaste osalejate vahel?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse kolme edutegurit, mis on seotud võrgustike loomise ja vastasmõjudega a) kohaliku tegevusrühma liikmete vahel, b) kohaliku tegevusrühma piirkonna kohalike osalejate vahel ja c) väljaspool kohalikku tegevusrühma asuvate osalejate/sidusrühmadega.</p> <p>LEADERi partnerluspõhimõtte keskmes on kohaliku tasandi ametlikud ja mitteametlikud võrgustikud, millesse on kaasatud avaliku ja erasektori esindajad. Kohaliku tegevusrühma liikmete mitmekesisus või heterogeensus neis võrgustikes tagab eri kategooriate osalejate suurema esindatuse kohalikus tegevusrühmas. Seega, mida suurem on võrgustiku mitmekesisuse indeksi (LAV.R.01) väärtus, seda parem on kohaliku tegevusrühma liikmete võrgustiku kvaliteet. Lisaks, kui nende kohaliku tegevusrühma liikmete arv, kes leiavad, et rühma liikmete seas on välja kujunenud kvaliteetse koostöö kultuur (LAV.I.01), on samuti suur, võib see tähendada, et kohaliku tegevusrühma võrgustik jääb tulevikus püsima. Nende näitajate (LAV.R.01 ja LAV.I.01) suured väärtused näitavad, et võrgustike loomine ja koostöö on struktuurselt integreeritud kohalike sidusrühmade sotsiaalsesse vastasmõjudesse, mis omakorda osutab kohaliku tegevusrühma suuremale ja püsivamale struktuursele sotsiaalsele kapitalile. LAV.R.01 suur väärtus võib tähendada struktuurse sotsiaalse kapitali kogunemise algust kohalikus tegevusrühmas, ent selle kapitali potentsiaalne kestvus on veelt ebaselge.</p>

	<p>Mis puudutab sidusrühmade võrgustike loomist kohaliku tegevusrühma piirkonnas, siis LEADERi projektides osalemine toob inimesi omavahel kokku. Seda näitab ühiselt ellu viidud tegevuste (projektide) arv (LAV.O.02) ja neis osalejate arv (LAV.O.03). See võib suurendada osalemist kogukonnaelus kohalikes rühmitustes osalemise kaudu, mida näitavad tõendid LEADERi projektides osalejate kohta, kes parandavad oma suutlikkust organiseeruda ühiskondlikeks rühmadeks ja lõimuda kogukonna struktuuri (LAV.R.02). Inimeste osalemine kohalikes rühmitustes aitab omakorda kaasa sotsiaalsete vastasmõjude paranemisele (LAV.I.02).</p> <p>Mis puudutab võrgustike loomist väljaspool kohaliku tegevusrühma piirkonda asuvate osalejatega, siis kohaliku tegevusrühma liikmete osalemine muudes võrgustikes ning nende võrgustikega sisse seatud kontaktid ja uus koostöö võivad tõsta nende väliste võrgustike arvu ja kvaliteeti, millega kohalik tegevusrühm on seotud. Osalemine piirkondadevahelistes (LAV.O.04) ja riikidevahelistes (LAV.O.05) projektides toetab kohaliku tegevusrühma suutlikkust „hankida“ välist inspiratsiooni ja väliseid turge. Lisaks aitavad piirkondadevahelised/rahvusvahelised kontaktid kaasa ideede vahetamisele ja edendavad uute ideede väljatöötamiseks vajalikke oskusi. Piirkondadevahelistes ja riikidevahelistes projektides osalemine ning kohalike tegevusrühmade tihedad kontaktid teiste rühmadega võivad seega tuua kaasa tugevamad võrgustikud, strateegilisemad suhted ja üldiselt kvaliteetsema koostöö, mida tõendab kohaliku tegevusrühma ja teiste (väliste) osalejate vahelise vastasmõju kvaliteet (LAV.R.03). Seega, mida aktiivsemalt kohalik tegevusrühm osaleb muudes võrgustikes, projektides (tegevustes) ja rahvusvahelises tegevuses, seda tõenäolisem on, et ta saab kasu kogemuste vahetamisest.</p>
Kaalutlused vastastikuse toetuse ja usaldusega seotud tulemuste tõlgendamisel	
<p>Vastastikune toetus ja usaldus:</p> <p>Mil määral on LEADER aidanud suurendada vastastikust toetust ja usaldust kohalikus tegevusrühmas ja kohalikus kogukonnas?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud vastastikuse toetuse ja usalduse tasemega kohalikus tegevusrühmas ja kohaliku tegevusrühma piirkonna kohalikus kogukonnas.</p> <p>LEADERi alt-üles-põhimõte ja piirkonnapõhisuse põhimõtted on usalduse loomise aluseks. Kohaliku arengu strateegia ettevalmistamisel suhtlevad kohaliku kogukonna liikmed omavahel ning selle protsessi käigus tekib neil suurem usaldus kohaliku tegevusrühma vastu ja usk suutlikkusse teha koostööd ühiste eesmärkide saavutamiseks.</p> <p>Vastastikune usaldus kohalikus tegevusrühmas (LAV.O.06), st kohaliku tegevusrühma töötajate, otsuseid tegeva organi ja liikmete vahel, vähendab vaidlusi ja võimaldab tekkivaid vaidlusi kiiremini lahendada. Avatud dialog, otsustusprotsessi läbipaistvus, uute ideede</p>

	<p>aktsepteerimine ja kohaliku tegevusrühma tegevuse pidev jälgimine hõlbustavad rühma liikmete vahel sotsiaalse usalduse tekkimist.</p> <p>Kohaliku kogukonna suur usaldus kohaliku tegevusrühma vastu (LAV.R.04) osutab paremale dialoogile, läbipaistvusele ja koordineerimisele kohaliku tegevusrühma tegevuse elluviimisel. Suur usaldus toetab ka majandussuhete loomist ja sillutab teed majandustulemuste paranemisele.</p> <p>Muutused kohaliku kogukonna usalduses kohaliku tegevusrühma vastu (LAV.I.03) võivad olla positiivsed või negatiivsed. Kui need on positiivsed, näitab see, et kohalik tegevusrühm ja selle tegevus annavad lisaväärtust usalduse näol, ent kui need on negatiivsed, siis tuleb olukorda parandada, et kohalik tegevusrühm saaks olla kohaliku arengu protsessis usaldusväärne sidusrühm.</p>
<p>Kaalutlused ühiste mõtteviiside ja tõekspidamistega seotud tulemuste tõlgendamisel</p>	
<p>Ühised mõtteviisid ja tõekspidamised:</p> <p>Mil määral edendab LEADER ühiseid mõtteviise, väärtusi ja tõekspidamisi?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud kohaliku tegevusrühma suutlikkusega edendada ühist arusaama kohaliku tegevusrühma piirkonnast, territoriaalset identiteeti, ühiseid eesmärke, väärtusi ja/või tõekspidamisi kohalikus tegevusrühmas ja kohaliku tegevusrühma piirkonnas.</p> <p>Kohaliku kogukonna liikmete kaasamine võrgustikesse ja koostööprojektidesse arendab nende ühist arusaamist sotsiaalsetest probleemidest ning suurendab nende solidaarsust ja kalduvust kaasata koostööprojektidesse ebasoodsas olukorras olevaid rühmi, naisi ja noori. See suurendab ühist sotsiaalset teadlikkust (LAV.O.07).</p> <p>Mida rohkem on tõendeid ühiste väärtuste kohta, millest lähtutakse koostöös ja ühisprojektides (LAV.R.05), seda suurem on kohaliku identiteedi parendamise ning piirkonnast, selle inimestest ja ressursidest ühise arusaama kujunemise võimalus. Kui nende LEADERi projektides osalejate ja kohaliku kogukonna liikmete arv, kes leiavad, et kohaliku tegevusrühma meetmed on mõjutanud kohaliku identiteedi ja kohaliku tegevusrühma piirkonna kuvandi paranemist (LAV.I.04), on samuti suur, tähendab see, et kohalik tegevusrühm on aidanud kaasa ühiste mõtteviiside ja tõekspidamiste kujunemisele ning seeläbi piirkonnas sotsiaalse kapitali loomisele.</p>

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

7.2. Parem juhtimine

Tabel 9. Kaalutlused kohaliku tasandi juhtimisega seotud tulemuste tõlgendamisel

Kaalutlused kohaliku tasandi juhtimisega seotud tulemuste tõlgendamisel	
<p>Kohaliku tasandi juhtimine:</p> <p>Mil määral on LEADERi rakendamine aidanud kaasa selliste kohaliku tegevusrühma koordineeritud ja elavdatud protsesside ja mehhanismide loomisele, mille eesmärk on tagada kaasav, läbipaistev ja kaasav otsustusprotsess ning kogukonna aktiivne osalemine strateegia väljatöötamises ja rakendamises?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamiseks kasutatakse nelja edutegurit, mis on seotud a) otsuste tegemisse kaasamisega; b) kohaliku tegevusrühma liikmete, otsuseid tegevate organi ja töötajate haldus- ja tehniliste oskuste arendamisega; c) elavdamistegevusega ning d) kohalikus tegevusrühmas toimuva ja kohalikule kogukonnale suunatud teavitustegevusega.</p> <p>LEADERi piirkonnapõhisuse ja partnerluse põhimõtted eeldavad, et kohaliku kogukonna liikmed kaasatakse kohaliku tegevusrühma kaudu kohaliku arengu protsessi. Sellele võib osutada kohaliku tegevusrühma otsuseid tegeva organi koosseisu mitmekesisus (LAV.O.08). Kohaliku tegevusrühma avatus ja kaasavus annab võimaluse, et protsessiga liituvad uued kogukonnaliikmed ja osalejad ning et otsuseid tegevasse organisse juba valitud/ametisse määratud liikmed saavad sisendit piirkonna kohaliku kogukonna liikmetelt.</p> <p>Suurem hulk tõendeid kohaliku tegevusrühma protsesside kohta, mis hõlbustavad kohaliku kogukonna kaasatust (LAV.R.06), osutab kohaliku tegevusrühma jõupingutustele avatuma ja kaasavama juhtimisstruktuuri loomiseks. Eri liiki tõendid võivad viia erinevate järeldesteni, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjalik põhikiri, mis kajastab liikuvust otsuste tegemisel (nt roteeruv liikmesus otsuseid tegevas organis), on kogukonna liikmete/osalejate uute rühmade kaasatuse eeltingimus; • üldkoosolekud suurendavad uute kogukonnaliikmete/osalejate kaasatuse võimalust, aga ka võimalust, et otsuseid tegevasse organisse juba valitud/ametisse määratud liikmed saavad sisendit piirkonna elanikelt; • eri rühmade laialdasem osalemine tugevdab tõenäolisemalt legitiimsust ja soodustab konfliktide lahendamist, võimaldades erinevaid seisukohti varakult arvesse võtta; • otsuseid tegeva organi abistamine kohaliku tegevusrühma töötajate poolt seoses uute liikmete kaasamisega võib edendada isikute, liikmerühmade ja liikmesorganisatsioonide seotust kohaliku tegevusrühmaga.

	<p>Kohaliku tegevusrühma otsuseid tegeva organi kaasav koosseis ja kindlad protsessid kaasatuse edasiseks hõlbustamiseks suurendab kohaliku tegevusrühma usaldusväärst, mis võib kajastuda kohaliku kogukonna positiivsemas arvamuses kohaliku tegevusrühma kohta (LAV.I.05).</p> <p>Kohaliku tasandi juhtimisstruktuuride tõhusaks haldamiseks vajavad kohaliku tegevusrühma liikmed, otsuseid tegev organ ja töötajad konkreetseid haldus- ja tehnilisi oskusi. Uute või paremate oskuste tekkimisele aitab kaasa osalemine suutlikkuse suurendamise üritustel või koolitustel ning kohaliku tegevusrühma mitmesugustes tegevustes, nagu kohaliku arengu strateegiate väljatöötamine, juhtimine ja elavdamine (LAV.O.09), mis on kooskõlas LEADERi alt-üles-põhimõttega. Suurem hulk tööendeid kohaliku tegevusrühma, selle otsuseid tegeva organi ja liikmete paremate haldusoskuste (LAV.R.07) ja tehniliste oskuste (LAV.R.08) kohta osutab kohaliku tegevusrühma ja selle liikmete suurenenud suutlikkusele pakkuda kohaliku arengu protsessidele kvaliteetsemat tuge.</p> <p>Need paremad oskused võimaldavad kohalikul tegevusrühmal viia ellu elavdamistegevust (LAV.O.10), mis hõlmab kõiki kohalikke sidusrühmi. Suurem hulk tööendeid elavdamistegevuse ning taotlejate ja toetusesaajate toetamise kohta (LAV.R.09) osutab rohkematele võimalustele motiveerida kohaliku kogukonna liikmeid kohaliku arengu strateegia rakendamises osalema. Mida tõhusamad on kohaliku tegevusrühma jõupingutused kohalike sidusrühmade elavdamiseks ja motiveerimiseks, seda rohkem on uusi taotlejaid, kes soovivad kohaliku arengu strateegia rakendamises osaleda (LAV.I.06).</p> <p>Tulemuslik teavitustegevus toimib sünergias elavdamistegevusega, mille eesmärk on tagada, et rohkem kohaliku kogukonna liikmeid on motiveeritud oma projektidega kohaliku arengu strateegia rakendamises osalema. Lisaks annavad teavitus- ja elavdamistegevus kohalikule kogukonnale võimaluse esitada oma seisukohti ja osaleda kohaliku tasandi juhtimises. Suurem hulk tööendeid teavitustegevuse kohta kohaliku tegevusrühma tasandil (LAV.O.12) ja suurem arv kohalike tegevusrühmi (ÜPP strateegiakava tasandil), kelle tegevust käsitlevad asjakohased dokumendid on kättesaadavad veebisaidil (LAV.O.11), osutavad nende kohaliku kogukonna liikmete suuremale osakaalule, kes on teadlikud LEADERi lähenemisviisist, kohalike tegevusrühmade rollist ja kohaliku arengu strateegiatest (LAV.R.10).</p>
--	---

	<p>Mida suurem on teadlikkus LEADERist ja selle rakendamisest ning mida rohkem on kohaliku kogukonna liikmeid/osalejaid, kes viivad ellu projekte ja/või kellel on võimalus kujundada kohaliku tasandi juhtimist, seda nähtavam on ELi roll kohalike kogukondade mõjuvõimu suurendamisel (LAV.I.07). Kohaliku tegevusrühma tegevuse ja kohaliku arengu strateegia rakendamisega saavutatud tulemuste tegelik avaldumine võib kajastuda rohkemates tõendites selle kohta, et kohalik kogukond peab kohalikku tegevusrühma usaldusväärseks institutsiooniks ja kohaliku arengu katalüsaatoriks (LAV.I.08).</p>
<p>Kaalutlused mitmetasandilise juhtimisega seotud tulemuste tõlgendamisel</p>	
<p>Mitmetasandiline juhtimine:</p> <p>Mil määral on LEADERi rakendamine aidanud kaasa korraldusasutuse/makseasutuse, piirkondlike ametiasutuste, võrgustike ja kohalike tegevusrühmade koostööprotsesside ja - mehhanismide loomisele, mis põhinevad ELi tasandi standarditel ning mille eesmärk on suurendada kohalike tegevusrühmade mõjuvõimu ning tugevdada nende otsustus-, juhtimis- ja vastutavussuutlikkust?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud kohaliku tegevusrühma ja teiste juhtimistasandite vahelise koordineerimise ja teabevahetusega.</p> <p>LEADERi võrgustikupõhimõtte eeldab, et kohalikud tegevusrühmad osalevad vertikaalsetes otsustusprotsessides (mitmetasandiline juhtimine). Sellise osalemise ulatusele võivad osutada korraldusasutuse/makseasutuse ning kohalike tegevusrühmade vastasmõjude arv ja liik (LAV.O.13). Niisugune osalemine mitmetasandilises juhtimises annab kohalikele tegevusrühmadele suurema mõjuvõimu ja suurendab nende otsustusvõimet. Paranemist tõendavad korraldusasutuse / makseasutuse / riikliku ÜPP võrgustiku ja kohalike tegevusrühmade või nende esindajate vastasmõjude arv ja kvaliteet (LAV.R.11); süsteemide, eeskirjade ja menetluste parendamine ja lihtsustamine ning teabevahetust ja koordineerimist parandav tegevus osutab tugevamatele sidemetele nende eri juhtimistasandite vahel (LAV.I.09). Tugevdatud sidemed ja koordineerimine võimaldavad korraldusasutuse/makseasutuse töötajatel ja kohalikel tegevusrühmadel aidata kaasa paremale rakendamisele.</p>

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

7.3. Paremad tulemused ja suurem mõju

Tabel 10. Kaalutlused võimendava mõjuga seotud tulemuste tõlgendamisel

Kaalutlused võimendava mõjuga seotud tulemuste tõlgendamisel	
<p>Suurem võimendav mõju:</p> <p>Mil määral tekitab LEADER võimendavat mõju?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamiseks kasutatakse kahte edutegurit, mis on seotud a) kohaliku tegevusrühma piirkonnas täiendavate investeeringute või tegevuste stimuleerimisega, mida ei rahastata otseselt LEADERi raames, ning b) uute projektiarendajate leidmise ja motiveerimisega.</p> <p>Erinevalt sihtotstarbeliste (mitte strateegilisse raamistikku kuuluvate) tegevuste panusest kohaliku arengusse tekitavad kohaliku arengu strateegiad strateegilise juhtimise tulemusena võimendava mõju. Sellele võimendavale mõjule võivad osutada EAFRD rahastuse kõrval kohaliku arengu strateegia rakendamisse investeeritud täiendavad ressursid (LAV.O.14), aga ka tõendid projektide kohta, millega kohalik tegevusrühm on seotud ja mida ei rahastata EAFRDst (LAV.O.15), ning mille eelduseks on LEADERi tegevustes osalemise kaudu omandatud oskused ja suutlikkus. Täiendavate ressursside teine mõõde on vabatahtlik töö (LAV.R.12), mida teevad kohalikud projektiarendajad ja kohalik kogukond kohaliku tegevusrühma elavdamistegevuse ja kohaliku arengu strateegia rakendamise tulemusena.</p> <p>Võimendav mõju avaldub ka uute projektiarendajate leidmises ja motiveerimises. LEADERi alt-üles-lähenemisviis tagab, et jõutakse kohaliku kogukonna liikmeteni, kellel on paremad teadmised kohalikest vajadustest. Lisaks võimaldab kohaliku tegevusrühma elavdamis- ja teavitustegevus kohaliku kogukonna võimalikel toetusajaajatel olla toetuse taotlemiseks hästi informeeritud ja motiveeritud. See tegevus võib olla ka uutele projektiarendajatele abiks esialgse projektitaotluse parandamisel ja/või projektide (tegevuste) elluviimise kiirendamisel. Kasvanud võimendavale mõjule osutab suurem arv uusi kohaliku tegevusrühma toetatud projektiarendajaid, kelle puhul LEADERi sekkumisest saadud rahaline toetus oli otsustava tähtsusega (LAV.O.16). Kohaliku tegevusrühma järjepidevad jõupingutused uute projektiarendajate süstemaatiliseks leidmiseks ja motiveerimiseks võivad viia kohalike sidusrühmade kindlama veendumuseni, et kohaliku tegevusrühma suutlikkus kohalike teadmisi võimendada on paranenud (LAV.R.13).</p>
Kaalutlused kohaliku tegevusrühma piirkonna vajadustega hästi kohandatud projektidega seotud tulemuste tõlgendamisel	
<p>Kohaliku tegevusrühma piirkonna vajadustega hästi</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud kohalike vajaduste ja territoriaalsete eesmärkide täitmisega.</p> <p>LEADERi piirkonnapõhine ja alt-üles lähenemisviis tagab, et kohaliku arengu strateegia kajastab kohalike territooriumide ja nende kogukondade vajadusi. Sellest lähtuvalt tuleks silmas pidada, et kui</p>

<p>kohandatud projektid:</p> <p>Mil määral vastavad LEADERi strateegia ja kohaliku tegevusrühma meetmed konkreetsetele kohalikele vajadustele ja territoriaalsetele eesmärkidele?</p>	<p>projekte (tegevusi) viivad ellu erinevad projektiarendajad (LAV.O.17), kes teavad paremini, kuidas kohalikke ressursse kindlakstehtud vajaduste täitmiseks kasutada (LAV.O.18), kasvab selliste projektide osakaal, mis tuginevad territoriaalsetele varadele ja vastavad LEADERi piirkonna konkreetsetele vajadustele (LAV.R.14). Mida rohkem territoriaalsetele varadele tuginevaid projekte viiakse ellu erinevate projektiarendajate poolt, seda ilmsemalt edendab LEADERi lähenemisviis kogukonna identiteeti (LAV.I.10).</p>
<p>Kaalutlused kohalikul tasandil uuenduslike elemente sisaldavate projektidega seotud tulemuste tõlgendamisel</p>	
<p>Kohalikul tasandil uuenduslike elemente sisaldavad projektid:</p> <p>Mil määral on LEADERi projektid kohalikus kontekstis uuenduslikud?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud uuenduste kasutuselevõtu ja levitamisega kohaliku tegevusrühma piirkonnas.</p> <p>LEADERi uuenduslikkuse põhimõte tagab, et kohalikul tasandil juurutatakse eri liiki uuendusi (nt sotsiaalseid, tehnoloogilisi, protsesside või teenustega seotud uuendusi). Lisaks eeldavad võrgustike loomise ja territoriaalse koostöö põhimõtted seda, et osalemine eri võrgustikes ja territoriaalse koostöö projektides võib anda inspiratsiooni uute ideede tekkeks, mille tulemuseks võivad omakorda olla kohalikus kontekstis uuenduslikud projektid. Sellele võib osutada kohalikus kontekstis uuenduslike projektide arv (LAV.O.19). Tõendid LEADERi lähenemisviisi rakendamisest tulenevate uuenduslike projektide suurema osakaalu kohta (LAV.R.16) osutavad suuremale suutlikkusele teha kohalikul tasandil LEADERi raames uuendusi (LAV.I.11).</p>
<p>Kaalutlused kestlike projektidega seotud tulemuste tõlgendamisel</p>	
<p>Kestlikud projektid:</p> <p>Mil määral annavad LEADERi projektid kestlikke tulemusi?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud projektide tulemuste kestlikkusega.</p> <p>LEADERi piirkonnapõhise ja alt-üles lähenemisviisi kohaselt edendatakse projekte, mis tuginevad territoriaalsetele aspektidele ja kohalikele teadmistele ning millel on suurem potentsiaal osutada majanduslikus, keskkonnavalases või sotsiaalses mõttes kestlikumaks (LAV.O.20). Tõendid projektide kohta, mida on kohaliku tegevusrühmaga konsulteerides parandatud (LAV.R.17) või mida kohalikud osalejad peavad kohalike tingimuste tundmise tõttu kestlikumaks (LAV.R.18), võivad kajastada kohaliku tegevusrühma jõupingutusi LEADERi raames rahastatavate projektide eeldatava kestvuse ja mõju suurendamiseks.</p>
<p>Kaalutlused kohalike osalejate vahelisi sidemeid edendavate projektidega seotud tulemuste tõlgendamisel</p>	

<p>Kohalike osalejate vahelisi sidemeid edendavad projektid:</p> <p>Mil määral edendab LEADER osalejate vahelisi sidemeid (nt partnerlused, võrgustikud, ühiselt ellu viidud projektid ja muu koostöö), mida ilma LEADERita ei oleks eksisteerinud?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud koostööprojektide edendamise ja elluviimisega.</p> <p>LEADERi partnerluspõhimõte ja mitme valdkonna hõlmamise põhimõte tagavad, et projektidest saadav kasu jaotub partnerite võrgustike kaudu laiemalt. Mitme valdkonna hõlmamisele suunatud integreeritud lähenemisviisi ja koostöö õige rakendamine võib aidata luua konkreetseid ja funktsionaalseid sidemeid maapiirkondade osalejate vahel ning tekitada sünergiaid projekti tasandil ja eri projektides osalevate LEADERi sidusrühmade vahel. See kajastub sünergia alusel toimivate projektide suuremas arvus (LAV.O.21).</p> <p>Mida rohkem viiakse ellu ühiseid valdkondadevahelisi projekte, seda tõenäolisem on, et LEADER tugevdab kohaliku kogukonna liikmete/osalejate vahelisi sidemeid võrgustike, partnerluste, ühiselt ellu viidavate projektide ja muu koostöö näol (LAV.R.19).</p>
--	--

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

7.4. Struktuurilised muutused

Tabel 11. Kaalutlused LEADERi kaudu kohaliku tegevusrühma piirkonnas struktuuriliste muutuste esilekutsumise suutlikkusega seotud tulemuste tõlgendamisel

Kaalutlused struktuuriliste muutustega seotud tulemuste tõlgendamisel	
<p>Struktuurilised muutused:</p> <p>Mil määral kohaliku arengu strateegia rakendamine LEADERi meetodit kasutades toob kaasa struktuurilisi muutusi kohaliku tegevusrühma piirkonnas?</p>	<p>Sellele hindamisküsimusele vastamisel kasutatakse edutegurit, mis on seotud kohaliku arengu strateegia rakendamisega LEADERi meetodit kasutades. Sellega mõõdetakse, mil määral lisaväärtuse kombineeritud mõju, mis tuleneb kõigi kohaliku arengu strateegia projektide elluviimisest LEADERi meetodil, kutsus kohaliku tegevusrühma piirkonnas esile struktuurilisi muutusi.</p> <p>Selleks kasutatakse mõjunäitajat LAV.I.12. Kuna see küsimus viitab mõju tasemele, on asjakohane kasutada ainult mõjunäitajat. See mõjunäitaja, mille jaoks kasutatakse kvalitatiivset küsitlust, kajastab sidusrühmade arvamusi selle kohta, mil määral on kohaliku tegevusrühma projektid tervikuna toetanud kohaliku arengu strateegiaga hõlmatud eri mõõtmeid, st majanduslikke, sotsiaalseid, keskkonnaalaseid/ruumilisi ja valdkonnaüleseid aspekte. Selle näitaja tulemuste mõistmiseks on oluline kõigepealt kindlaks teha, milliseid mõõtmeid kohaliku arengu strateegia hõlmab.</p> <p>Mida suurem on selle näitaja väärtus, seda suurem on LEADERi lisaväärtuse komponentide kombineeritud mõju kohaliku tegevusrühma piirkonnas kohaliku arengu strateegiaga hõlmatud konkreetsetes valdkondades struktuuriliste muutuste esilekutsumise mõttes. Küsitluses antud individuaalsed vastused võivad näidata ka seda, mil määral LEADER aitab kaasa konkreetset liiki struktuurilistele muutustele analüüsitava kohaliku tegevusrühma piirkonnas.</p>

	<p>Lisaks võib kirjeldavast statistikast (kui see on kohalikul/piirkondlikul tasandil kättesaadav) tulenev täiendav teave, mis osutab näiteks elanikkonna, tööhõive/töötuse või vaesuse/sotsiaalse tõrjutusega seotud oluliste struktuuriliste muutuste suundumustele/arengule, aidata mõjunäitaja LAV.I.12 abil saadud teavet paremini konteksti paigutada.</p> <p>Tulemuste tõlgendamisel tuleb siiski arvesse võtta, et LEADERi lisaväärtuse panus struktuurilistesse muutustesse ei pruugi olla tegelikult hõlpsasti LEADERiga seostatav või et võib esineda ka muid mõjutegureid.</p>
--	--

Allikas: ühise põllumajanduspoliitika hindamise Euroopa kasutajatugi (2024).

EU CAP Network *supported by*

European Evaluation Helpdesk for the CAP
Rue Belliard 12, 1040
Brussels, Belgium
+32 2 808 10 24
evaluation@eucapnetwork.eu

Funded by
the European Union